

ZBADANE
PRZEZ ZADANE.PL

Raport:

Uczciwość w szkole

zadane.pl

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	3
2.	Kilka słów o badaniu i ankietowanych	4
3.	Jak uczniowie postrzegają szkołę i naukę?	10
4.	Jak uczniowie postrzegają uczciwość w kontekście szkoły i nauki?	17
5.	O autorach	44

WSTĘP

Uczciwość polskich uczniów to temat, który dopiero stosunkowo niedawno uzyskał należną mu uwagę. Jest on o tyleż kontrowersyjny, co problematyczny, gdyż próby wnikięcia w mechanizmy rządzące etycznymi bądź nieetycznymi zachowaniami w naszych szkołach wymagają zrozumienia, jakie wartości i motywacje kierują decyzjami Polaków, a ich jednoznaczna ocena nie zawsze jest możliwa.

Ściąganie to zagadnienie związane z uczciwością, które stosunkowo często pojawiało się w pracach badawczych. Dotejporo analizowano między innymi jego etyczne aspekty, przyczyny i uwarunkowania, pisano o sposobach przeciwdziałania temu zjawisku oraz o metodologii badań mu poświęconych. Ostatnio jednak temat ten zszedł na dalszy plan i powraca okazjonalnie, zwykle w kontekście nieprawidłowości podczas egzaminów maturalnych czy niejasnościach z nimi związanych.

Wśród wartych odnotowania badań jest to przeprowadzone przez CBOS w 1997 roku¹ na ponad tysiąc osobowej reprezentatywnej próbie obywateli, w którym pytano o ocenę różnych zachowań społecznych, a dokładnie tego, czy są one dla nich oburzające. Iście zadziwiający jest wynik uzyskany przez pozycję „**ściągnięcie na maturze**”. Proceder ten był dla ankietowanych nieco mniej oburzający niż seks przedmałżeński, dwukrotnie mniej oburzający niż oglądanie filmów pornograficznych i ponad trzykrotnie mniej oburzający niż krytykowanie kogoś za jego plecami. Dopełnieniem tego wyniku niech będzie mnogość pojawiających się na przełomie wieków artykułów opisujących przypadki, gdy nauczyciele masowo pomagali swoim uczniom na egzaminach, w tym na nowo ustanowionych testach gimnazjalnych.

Serwis Zadane.pl postanowił przyjrzeć się bliżej tej kwestii i przeprowadzić badania, które miały odpowiedzieć na pewne interesujące, przede wszystkim z punktu widzenia osób odpowiedzialnych za wychowanie oraz edukację dzieci i młodzieży, pytania. Wzięło w ich udział ponad **6,5 tysiąca uczniów wszystkich typów szkół**

Do tematu uczciwości nie nawiązano w badaniu od razu. Jego pierwszym etapem było uzupełnienie danych dotyczących typu swojej szkoły i klasy. Następnie „na rozgrzewkę” uczniowie mieli za zadanie odpowiedzieć na kilka pytań związanych z **postrzeganiem przez nich szkoły i nauki**.

Jak je widzą? Co one im dają? Co ich motywuje do chodzenia do szkoły i nauki, a co zniechęca? Odpowiedź w raporcie.

Druga część badania dotyczyła już bezpośrednio tematu **uczciwości w szkole**. Choć wielu pedagogów, nauczycieli i rodziców zastanawia się nad tym, jak zapobiec uznawanym za nieetyczne uczniowskim praktykom, jest też ogromna ilość ludzi, którzy uważają, że są one objawem zaradności młodzieży. Jak postrzegają je sami uczniowie? Co skłania ich do tego typu zachowań? Jakie emocje z nimi wiążą? To tylko niektóre z pytań, które zadali sobie autorzy tego badania.

Wachlarz zachowań w szkole, które mogą być włączone do kategorii wątpliwych moralnie stale się powiększa, również za sprawą rozwoju techniki. Ostatnio dołączyło do nich korzystanie z **portali internetowych**, które promują się jako skuteczna pomoc w odrabianiu zadań domowych. Wielu uważa je za pożywkę dla uczniowskiego lenistwa, źródło gotowych do często bezmyślnego przepisania zestawów odpowiedzi, rozwiązań czy nawet całych wypracowań. Jak często uczniowie korzystają z tego typu portali? Co jest przyczyną ich użytkowania? O te kwestie również zapytano badanych.

Mamy nadzieję, że nasz raport przyczyni się do poszerzenia wiedzy na temat **postrzegania przez polskich uczniów szkoły, nauki i osadzonej w szkolnym kontekście uczciwości**. Wierzymy, że dzięki tego typu badaniom możliwe stanie się lepsze zrozumienie pewnych zachowań młodych Polaków, a w przyszłości lepsze dostosowanie do nich programów wychowawczych i edukacyjnych.

Zachęcamy do dyskusji na temat raportu na stronie mu poświęconej: www.uczciwoscwshkole.pl Wszelkie pytania, uwagi oraz refleksje można wysłać do nas także drogą mailową: raport@uczciwoscwshkole.pl

¹ „*Nie wolno, ale można. Stosunek Polaków do zachowań nagannych bądź niejednoznacznych moralnie*”. Komunikat z badań, CBOS, 1997r.

KILKA SŁÓW O BADANIU I ANKIETOWANYCH

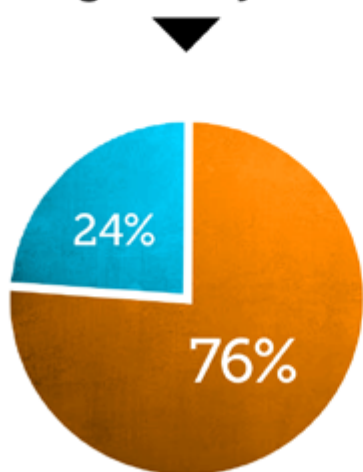
Badanie zostało przeprowadzone na przełomie kwietnia i maja 2011 roku za pośrednictwem ankiety internetowej umieszczonej w serwisie Zadane.pl. W analizie uwzględniono odpowiedzi 6595 uczniów wszystkich typów szkół, którzy wypełnili kwestionariusz w całości.

Na podstawie wcześniej przeprowadzonych w dwóch krakowskich szkołach badań pilotażowych przygotowano zostały dwie wersje kwestionariuszy, różniące się stopniem skomplikowania jednego z pytań - jedna dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum oraz druga, dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W obrębie tych dwóch grup wiekowych porównano następnie odpowiedzi osób badanych na poszczególne kwestie. Autorzy kwestionariusza dołożyli wszelkich starań, aby pytania w obu z nich były jak najbardziej zbliżone, jednakże, aby jak najlepiej dostosować ich treść do poziomu badanych, konieczne były pewne różnice.

Za udział w badaniu możliwe było otrzymanie 10 jednostek w systemie punktowym serwisu.

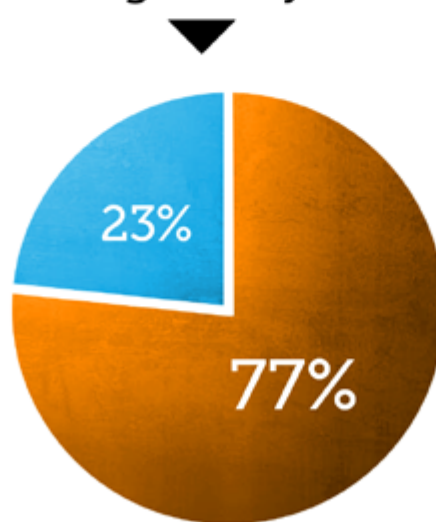
Poniższe wykresy przedstawiają charakterystykę osób badanych pod względem płci, wieku, wielkości wsi i miast, z jakich pochodzą oraz typu szkół i klas, do jakich uczęszczają.

Płeć - Szkoła podstawowa i gimnazjum

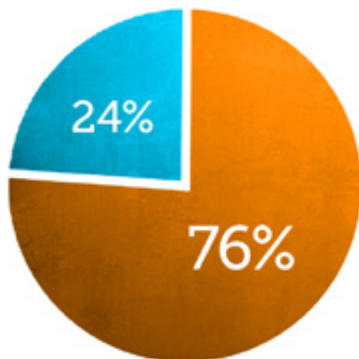
Wykres 1 - Płeć - szkoła podstawowa i gimnazjum

Płeć - Szkoły ponadgimnazjalne

Wykres 2- Płeć - szkoły ponadgimnazjalne

Płeć - ogółem

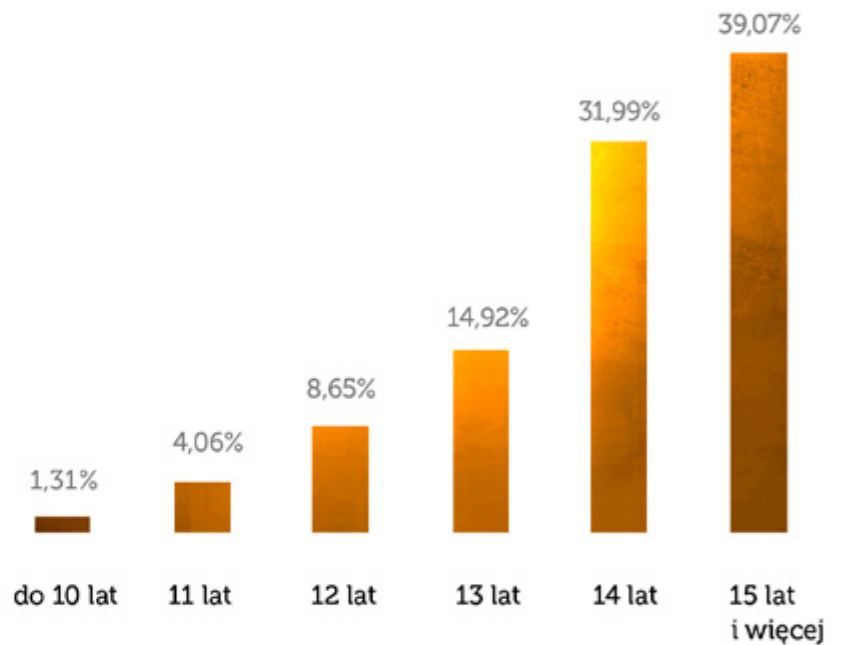

Wykres 3 - Płeć - ogółem

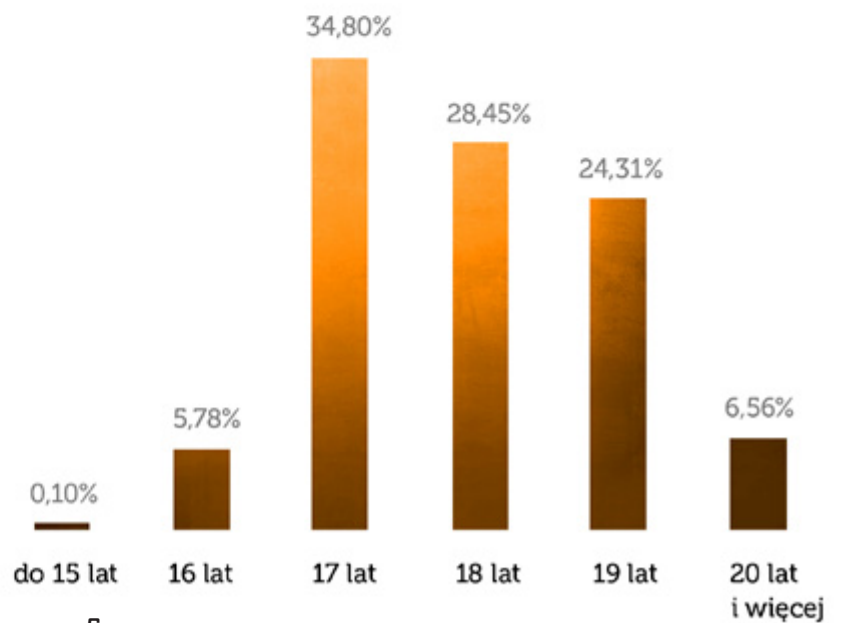
Wiek

- kobieta
- mężczyzna

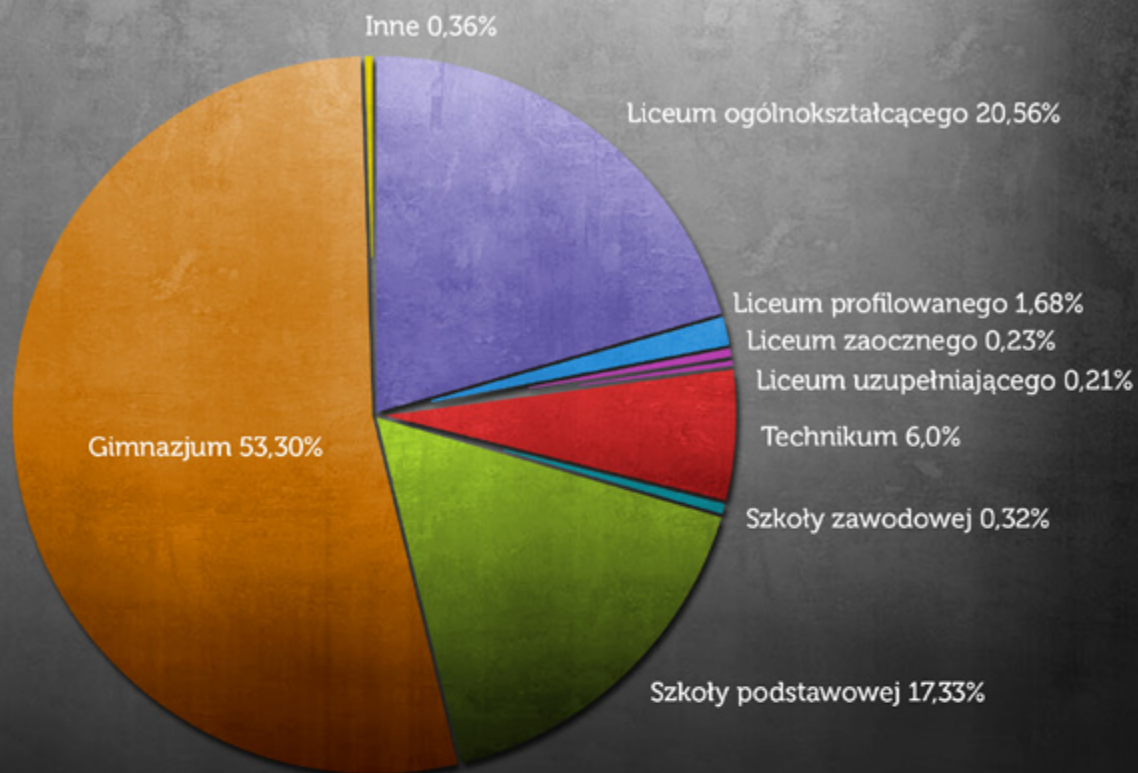
Wykres 4 - Rozkład wieku badanych - szkoła podstawowa i gimnazjum

Wykres 5 - Rozkład wieku badanych - szkoły ponadgimnazjalne

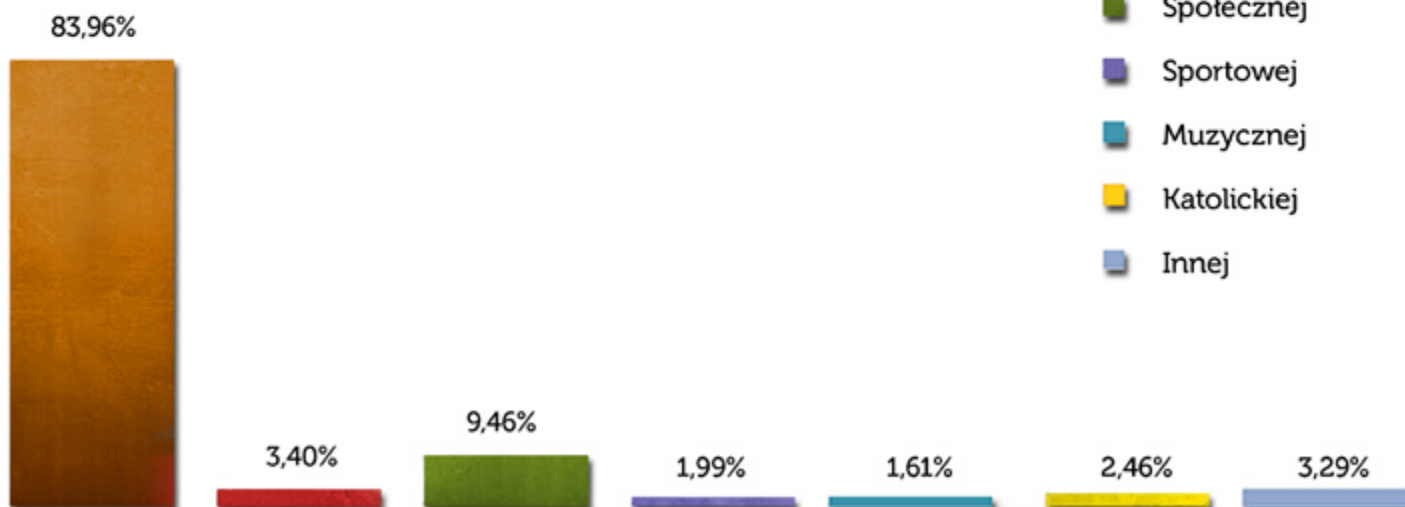

Chodzę do szkoły:

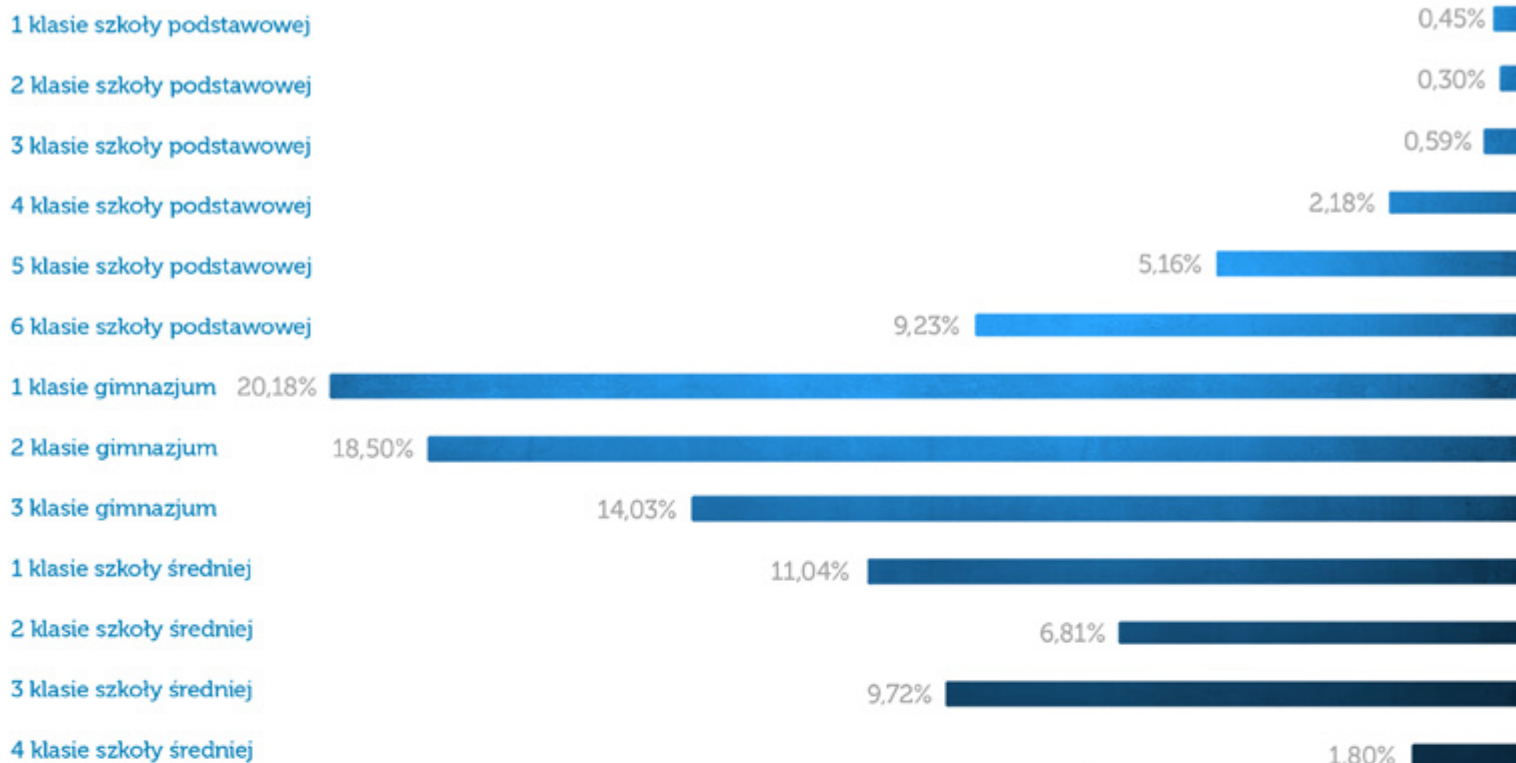
Wykres 6 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem poziomu edukacji

Wielkość miejscowości, w której mieszkam:

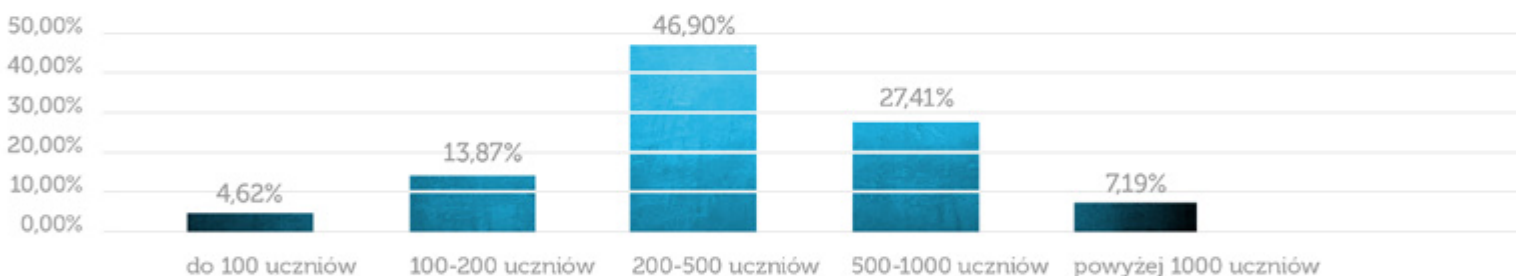
Wykres 7 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem typu szkół (możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi)

Jestem w:

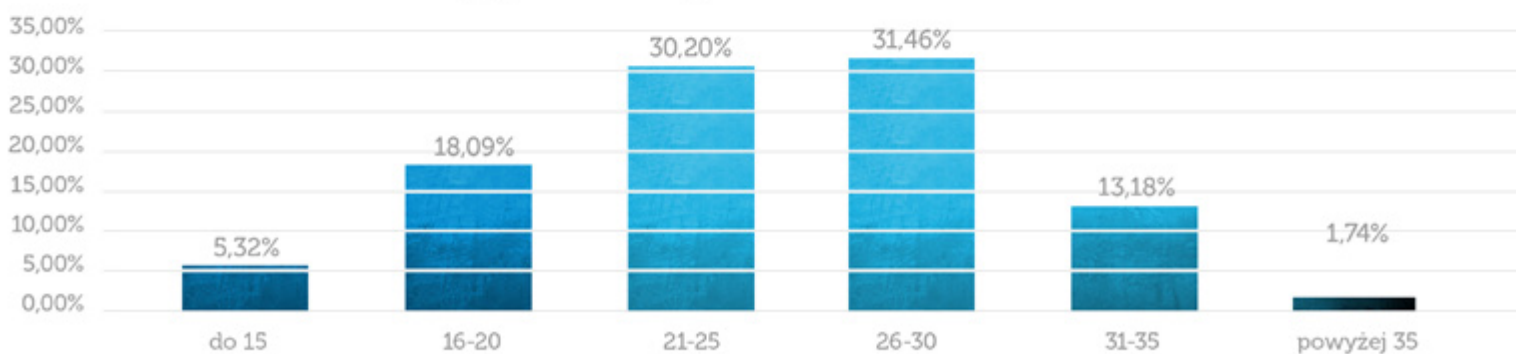
Wykres 8 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem klasy, do której uczęszczają

Do mojej szkoły uczęszcza:

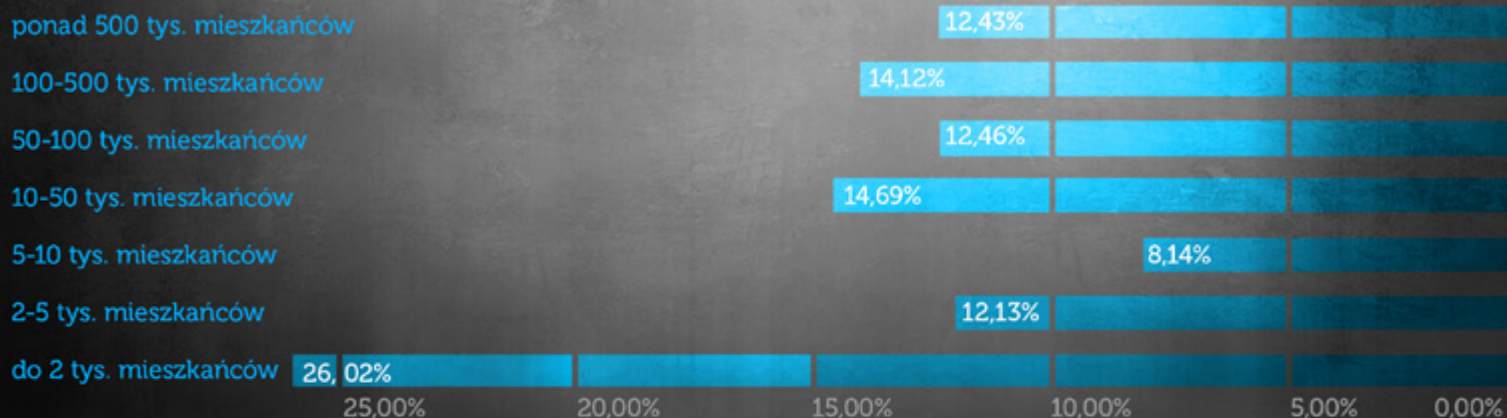
Wykres 9 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem wielkości szkoły, do jakiej uczęszczają

Liczba uczniów w mojej klasie wynosi:

Wykres 10 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem ilości osób w ich klasie

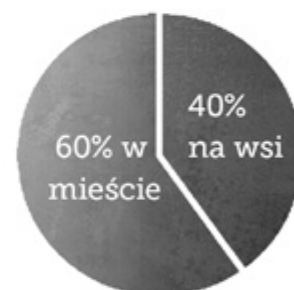
Wielkość miejscowości, w której mieszkam:

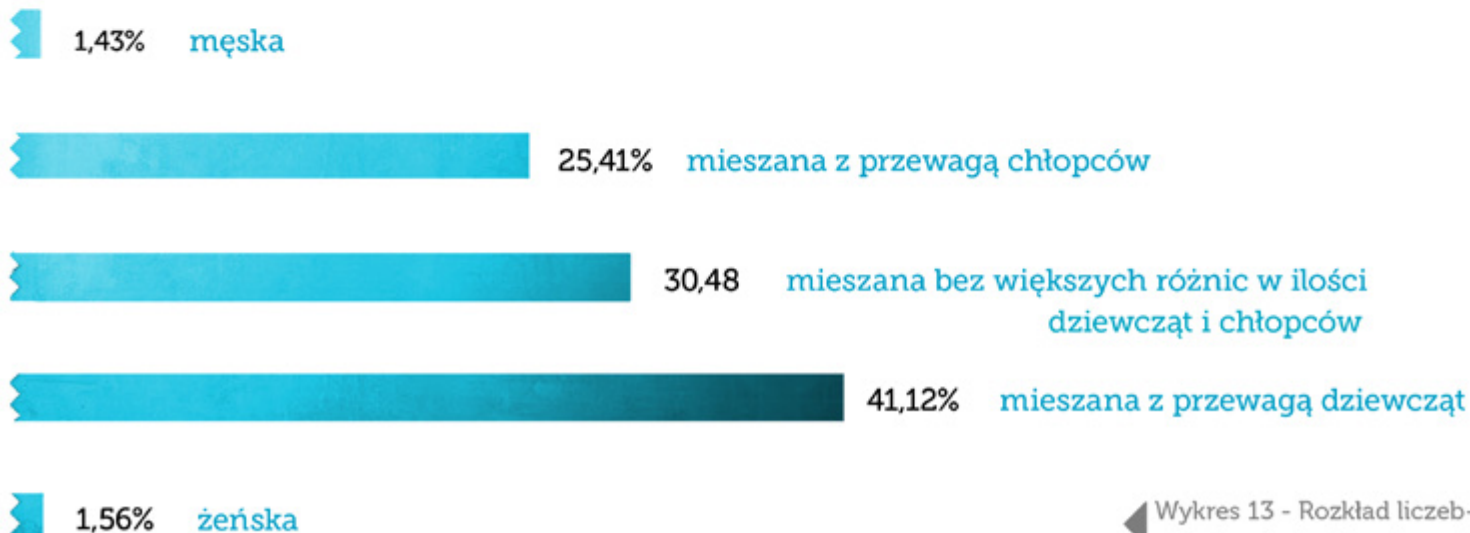
Wykres 11 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem wielkości miejsca ich zamieszkania

Mieszkam:

Wykres 12 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem miejsca zamieszkania

Moja klasa jest:

Wykres 13 - Rozkład liczebności osób badanych pod względem proporcji uczniów różnej płci w klasie

Komentarz eksperta

– dr n. hum. Michał Kaczmarczyk, Fundacja Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego:

Projekt badawczy, zrealizowany przez serwis Zadane.pl, ocenić należy wysoko. Współczesne szkoły, zwłaszcza te ponadgimnazjalne, funkcjonują w coraz bardziej konkurencyjnym otoczeniu zewnętrznym. W Polsce powstał przemysł usług edukacyjnych, a wśród kadr zarządzających oświatą coraz większą popularnością cieszą się koncepcje zarządzania marketingowego, zakładające m.in. systemowe działania na rzecz kreowania pozytywnego wizerunku szkoły w środowisku jej funkcjonowania.

Aby taki model zarządzania placówką edukacyjną można było wcielić w życie, niezbędne jest zdiagnozowanie potrzeb i preferencji uczniów - klientów świadczonych przez nią usług. Orientacja marketingowa zakłada bowiem, że w centrum uwagi każdej organizacji – bez względu na jej profil i charakter działalności - stoi klient, a ona sama, by efektywnie funkcjonować i właściwie realizować swoje cele, powinna najpierw poznać jego potrzeby, a dopiero potem przygotować odpowiednią strategię działania, stanowiącą na nie odpowiedź. W tym kontekście projekt badawczy serwisu Zadane.pl dostarcza bardzo cennych i użytecznych informacji na temat **potrzeb, preferencji, oczekiwań, ale także satysfakcji uczniów jako podmiotów rynku usług edukacyjnych**. Może stanowić wartościowy materiał źródłowy dla osób zarządzających oświatą i decydujących o kierunkach jej rozwoju. Tym bardziej, że o ile w przypadku szkół ponadgimnazjalnych orientacja marketingowa (a co za tym idzie badania preferencji i satysfakcji uczniów) nie należy do rzadkości, o tyle w odniesieniu do szkół pod-

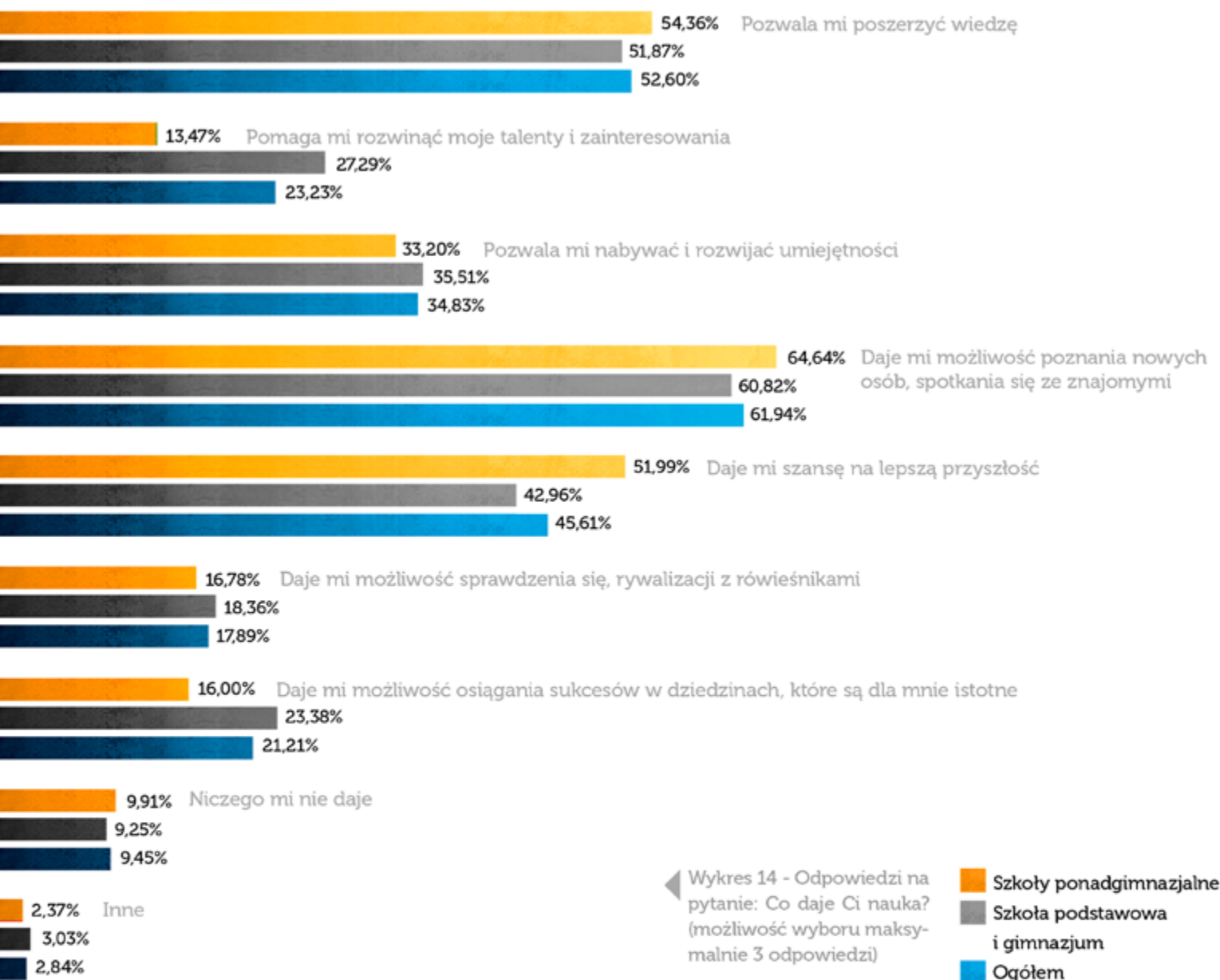
stawowych i gimnazjalnych nie upowszechniła się jeszcze w stopniu dostatecznie szerokim. Dlatego też wyniki badań, które objęły również i ten typ placówek, wydają się szczególnie wartościowe poznawczo i powinny zostać szeroko upublicznione.

Interpretując przedstawione wyniki, warto podkreślić **szeroki zakres podmiotowy badania** (6595 uczniów wszystkich typów szkół zlokalizowanych w różnych ośrodkach, zarówno wiejskich, jak i miejskich), **metodologiczną wartość kwestionariusza badawczego** oraz **interesującą, aktualną i ważką tematykę projektu** (postrzeganie szkoły przez uczniów oraz problematyka uczciwości, z uwzględnieniem kontekstu edukacyjnego). Szczególnie ta ostatnia kwestia jawi się jako istotny problem społeczny ze względu na fakt, iż polskie szkoły nie zawsze skutecznie radzą sobie z eliminowaniem uderzających w jakość kształcenia patologii edukacyjnych, takich jak ściąganie na sprawdzianach i egzaminach, dopuszczanie się plagiatów prac pisemnych czy wykorzystywanie przez uczniów gotowych opracowań (tzw. „bryków”) w przygotowaniu się do lekcji. Diagnoza tego problemu, z punktu widzenia deklaracji uczniów wyrażających ich postawy, wydaje się istotnym elementem rozpoznawania skali i charakteru zjawiska nieuczciwości w szkole i może pomóc w odpowiedzi na pytanie: **czy w powszechnej świadomości ucznia możliwy jest sukces edukacyjny osiągnięty uczciwie, bez ściągania, podpowiadania czy korzystania z niedozwolonych pomocy dydaktycznych?**

JAK UCZNIOWIE POSTRZEGAJĄ SZKOŁĘ I NAUKĘ?

Pierwsze pytania w tej części dotyczyły tego, co w mniemaniu uczniów daje im szkoła i nauka.

Co daje Ci szkoła?

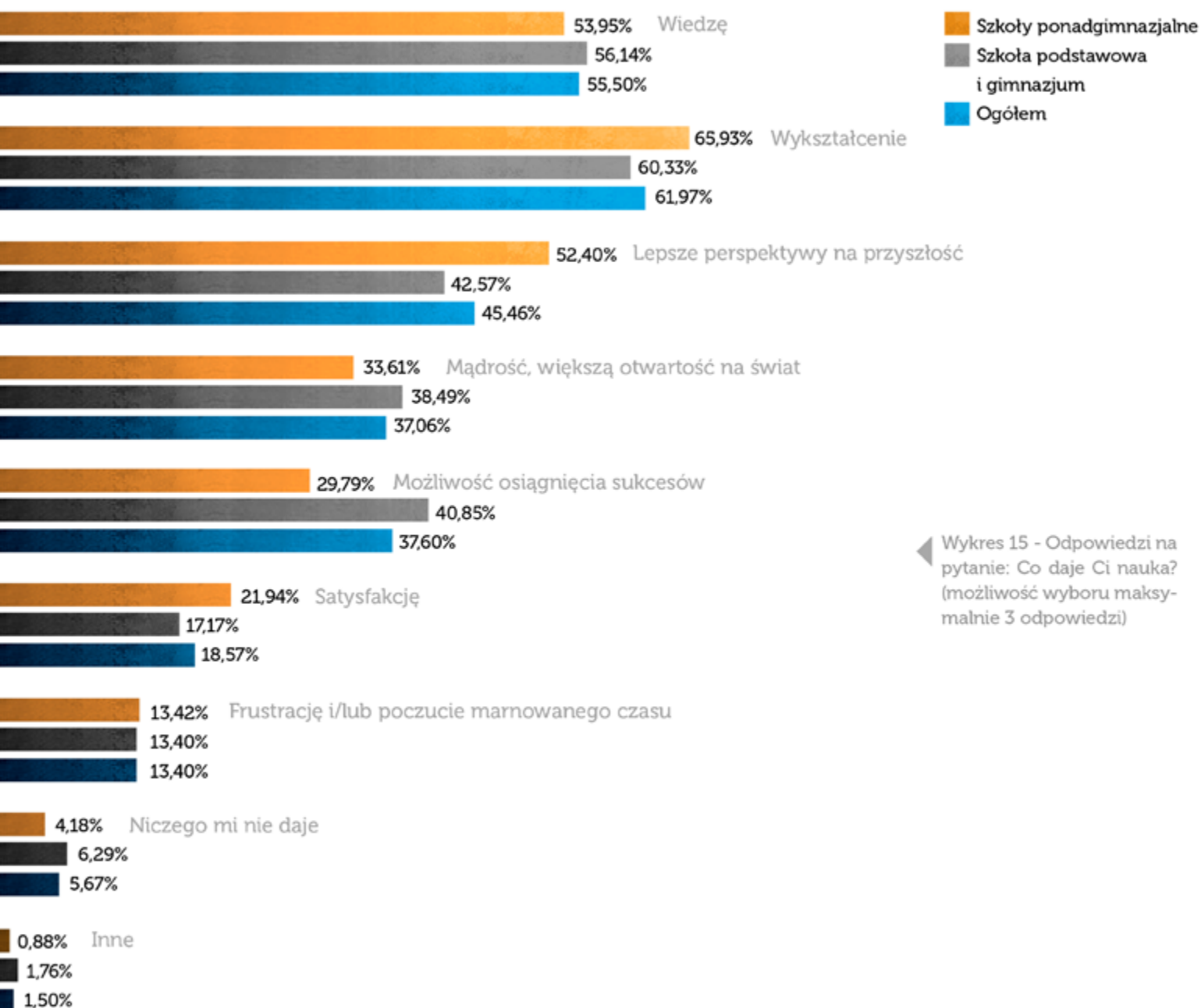

Jak widać na powyższym wykresie dla obu grup wiekowych najważniejsze są kolejno: **możliwość poznania nowych osób i spotkania ze znajomymi**, **możliwość poszerzenia wiedzy** oraz **szansa na lepszą przyszłość**, jaką daje szkoła. We wszystkich tych przypadkach kwestie te są nieco ważniejsze dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Najwyraźniejsza jest różnica w odpowiedzi związanej z przyszłością, prawdopodobnie w związku z tym, że młodsi uczniowie, z racji swojego wieku, rzadziej się nad nią zastanawiają. Dużą przewagę liczebną nad grupą starszą uzyskali oni przy odpowiedzi dotyczącej pomocy w rozwoju talentów i zainteresowań. Wynik ten może sugerować, iż **dla starszej młodzieży szkoła przestaje być miejscem poszerzania wiedzy i umiejętności związanych z własnymi pasjami** i znajduje ona możliwość ich realizacji gdzieś indziej. Podobna różnica występuje w wyborze odpowiedzi związanej z osiągnięciem sukcesów w istotnych dla ucznia dziedzinach – być może tu również istnieją poza szkołą osoby czy instytucje, które lepiej spełniają tę rolę.

W wynikach wyraźna jest również tendencja do oceny szkoły jako miejsca, w którym zdobywa się przede wszystkim wiedzę, a w mniejszym stopniu umiejętności – wiele osób uważa to za poważną wadę polskiego systemu szkolnictwa.

Co daje Ci nauka?

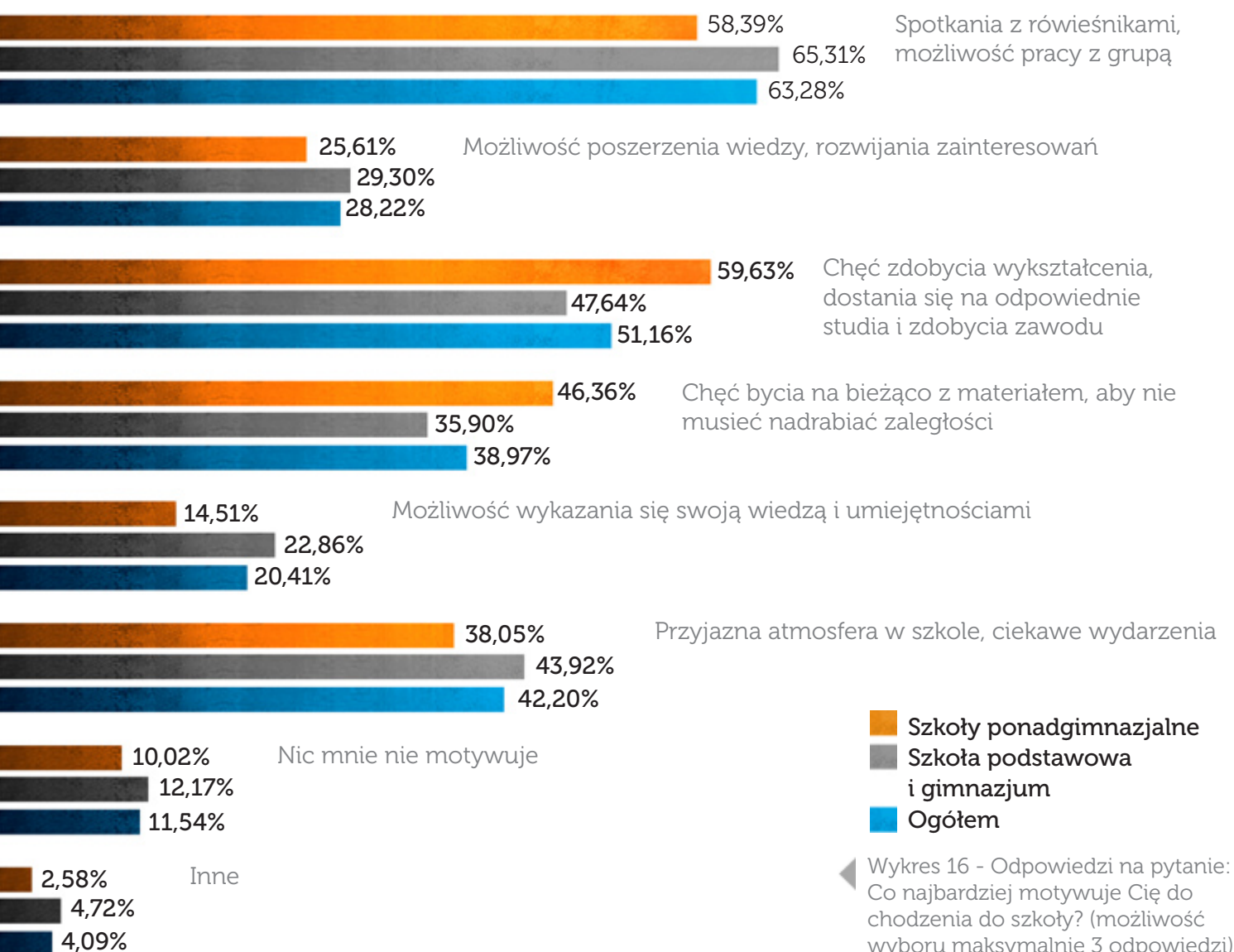

Wykres 15 - Odpowiedzi na pytanie: Co daje Ci nauka? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

Ponownie badani z obu grup wiekowych najczęściej wybierali te same odpowiedzi – **nauka daje im wykształcenie, wiedzę i lepsze perspektywy na przyszłość**. Warto zauważyć, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych częściej niż młodsi wybierali tę ostatnią odpowiedź, z kolei odwrotny wzorec wyników wystąpił przy tej związanej z możliwością osiągnięcia sukcesów.

Następnie poruszone zostały kwestie motywacyjne. Na początku zapytano o to, co motywuje uczniów do chodzenia do szkoły.

Co najbardziej motywuje Cię do chodzenia do szkoły?

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej wybierali odpowiedzi związane z **możliwością zdobycia wykształcenia, spotkania z rówieśnikami** oraz **niechęcią do posiadania zaległości w szkole**. Z kolei ich młodszy koledzy jako najbardziej motywujące czynniki wskazywali **spotkania z rówieśnikami, możliwość zdobycia wykształcenia** oraz **przyjazną atmosferę**. Biorąc pod uwagę kolejność wybieranych odpowiedzi oraz ich rodzaj można wysnuć wniosek, że dla stopnia zmotywowania uczniów młodszych ważniejsze niż dla starszych są aspekty społeczne, związane z możliwością kontaktu z innymi. Być może powodem tej różnicy jest fakt, iż uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w większym stopniu szukają interesujących osób, wydarzeń i sposobów spędzania czasu także poza terenem szkoły.

Poruszono także kwestię tego, co ewentualnie **zniechęca uczniów do uczęszczania do szkoły**. Pierwsze z pytań dotyczyło tego, czy dla danej osoby istnieją w ogóle takie czynniki.

Czy jest coś, co zniechęca Cię do chodzenia do szkoły?

Wykres 17 - Odpowiedzi dla szkół ponadgimnazjalnych

Wykres 18 - Odpowiedzi dla szkoły podstawowej i gimnazjum

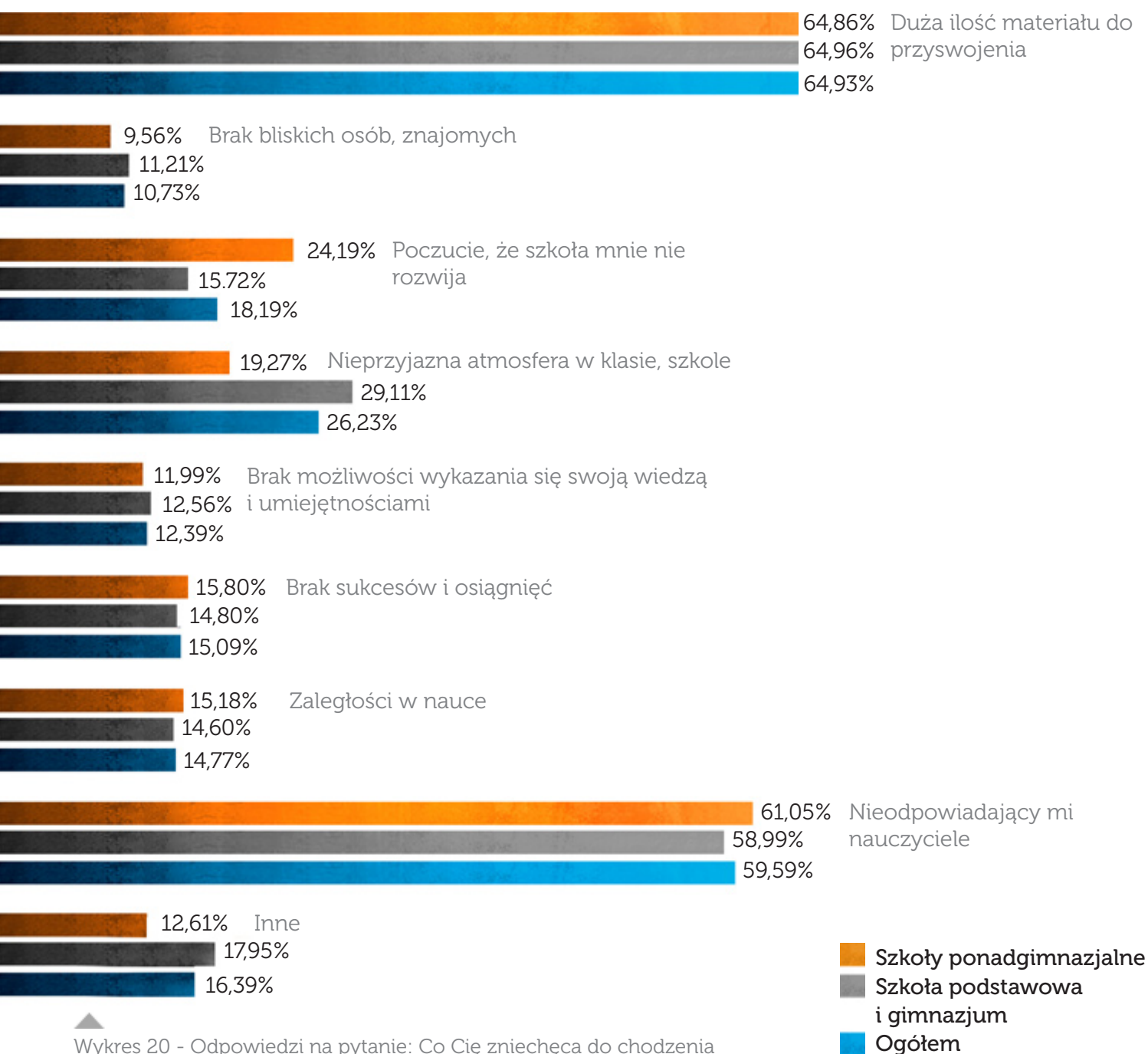

Wykres 19 - Odpowiedzi ogółem

Jak widać, niezależnie od wieku osób badanych, około $\frac{3}{4}$ z nich twierdzi, że jest coś, co zniechęca ich do chodzenia do szkoły.

Uczniom, którzy odpowiedzieli twierdząco, zadano pytanie dodatkowe:

Co Cię zniechęca do chodzenia do szkoły?

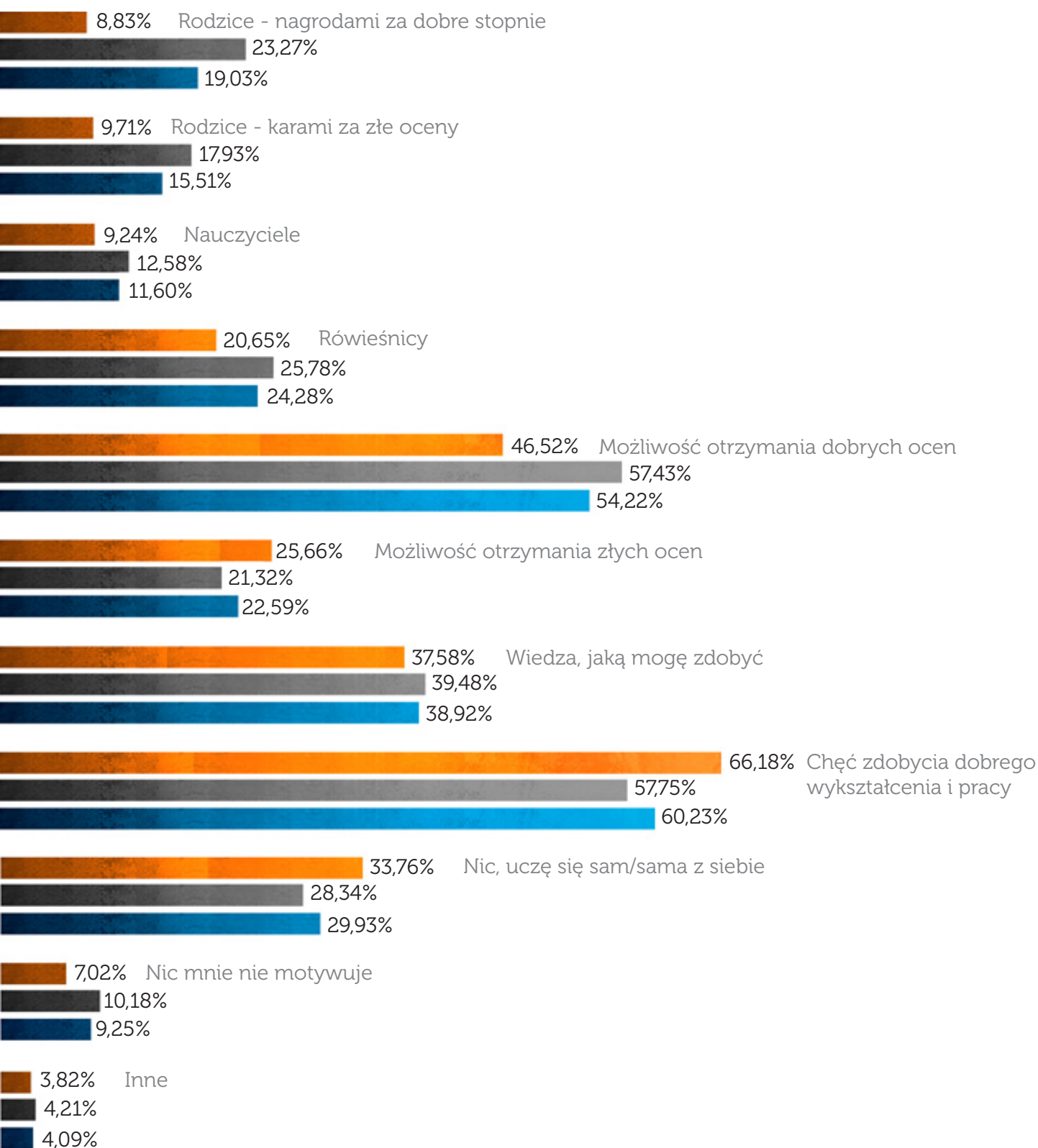

Wykres 20 - Odpowiedzi na pytanie: Co Cię zniechęca do chodzenia do szkoły? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

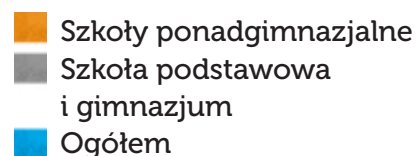
Uderzające jest także podobieństwo odpowiedzi na pytanie o konkretne czynniki zniechęcające, jeśli chodzi o dwa najczęściej wskazywane – **dużą ilość materiału do przyswojenia** oraz **nieodpowiadających nauczycieli**. Obie te odpowiedzi wybierane były kilkakrotnie częściej niż inne. Największe różnice występują przy trzecim z kolei czynniku – uczniowie młodszy wybierali tu nieprzyjazną atmosferę w klasie i szkole, natomiast ci starsi – poczucie, że szkoła ich nie rozwija. Jest to zgodne z wcześniejszymi odpowiedziami dotyczącymi tego, co według badanych istotnego daje im szkoła – jeżeli istnieją deficyty w tych aspektach, jest dość przewidywalne, że zadziała to na nich zniechęcająco.

Ostatnie pytanie w tej części badania dotyczyło **motywacji do uczenia się**.

Co najbardziej motywuje Cię do uczenia się?

Wykres 21 - Odpowiedzi na pytanie: Co najbardziej motywuje Cię do uczenia się? (możliwość wyboru maksymalnie 4 odpowiedzi)

W kolejnym pytaniu również odnotowano podobny wynik w obu grupach – najbardziej motywujące do uczenia się dla ankietowanych były **chęć zdobycia dobrego wykształcenia i pracy** oraz **możliwość otrzymania dobrych ocen**. Ten pierwszy czynnik jest jednak ważniejszy dla starszej grupy, prawdopodobnie w wyniku bliższej perspektywy rozpoczęcia studiów oraz podjęcia pracy zawodowej, a więc czynników mających bardzo duży wpływ

na ich dalszą przyszłość. Z kolei młodszy uczniowie większą wagę niż ci ze szkół ponadgimnazjalnych przywiązują do dobrych ocen – a więc nagród za naukę, które de facto mają działanie krótkoterminowe. Większe znaczenie mają także dla nich nagrody i kary ze strony własnych rodziców, co jest dość intuicyjne z racji tego, że w ich wieku to oni są najczęściej ich największymi autorytetami.

Komentarz eksperta

– dr n. hum. Michał Kaczmarczyk, Fundacja Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego:

Ankietowani uczniowie postrzegają szkołę przede wszystkim jako miejsce nawiązywania i utrzymywania kontaktów towarzyskich, umożliwiające poznawanie nowych osób i spotykanie się ze znajomymi. Większość uczniów zwraca także uwagę, iż pozwala im ona poszerzać wiedzę. **W uzyskanych wynikach niepokoi niewielki udział odpowiedzi zwracających uwagę na szkołę jako miejsce pozwalające nabywać i rozwijać umiejętności oraz dające możliwość osiągnięcia sukcesów w dziedzinach, które interesują ankietowanych.** Może to sugerować, iż jawi się ona uczniom jako placówka **mało twórcza, w której nauczyciele koncentrują się wyłącznie na przekazywaniu wiedzy, a nie rozwijaniu talentów i zainteresowań.** Wyniki te budzą obawę, gdyż współcześnie w kształceniu na wszystkich poziomach systemu edukacji coraz większą wagę należy przywiązywać nie do samego procesu poszerzania zakresu wiadomości (przestajemy koncentrować się na tym, ile godzin uczeń powinien się uczyć biologii, geografii czy języka polskiego), ale do efektywnego osiągnięcia określonych **efektów kształcenia definiowanych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji.** Ważne powinno być to, co uczący się rzeczywiście wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu nauki. Jeśli uczniowie zwracają uwagę

wyłącznie na wiedzę, a nie podkreślają istotnej roli szkoły w kształtowaniu umiejętności i kompetencji, może to sugerować poważne niedoskonałości w implementowaniu przez placówki edukacyjne nowoczesnego modelu kształcenia i obowiązującej podstawy programowej, kładącej nacisk właśnie na te drugie. Jeśli dodatkowo jedynie 13,47 proc. respondentów ocenia ją jako miejsce, które pozwala im rozwinąć talenty i zainteresowania, może to świadczyć o niepełnym realizowaniu przez nią jej zadań edukacyjnych, obejmujących przecież w dużym stopniu także kształtowanie osobowości ucznia, jego kreatywności, zainteresowań i pasji. W tym kontekście na uwagę zasługuje także rozkład odpowiedzi na pytanie „Co daje Ci nauka?”. Jedynie 36,3 proc. badanych (uśredniono odpowiedzi z różnych typów szkół) wskazało na odpowiedź „mądrość i większą otwartość na świat”, co może sugerować, że – w opinii respondentów – w procesie kształcenia zdecydowanie większy nacisk położony jest na przekazywanie podręcznikowej, teoretycznej wiedzy i dążenie do uzyskania formalnie rozumianego wykształcenia niż na kształtowanie ciekawości poznawczej, rozwijanie inteligencji i otwartości na zjawiska, procesy oraz wartości konstytuujące współczesną rzeczywistość.

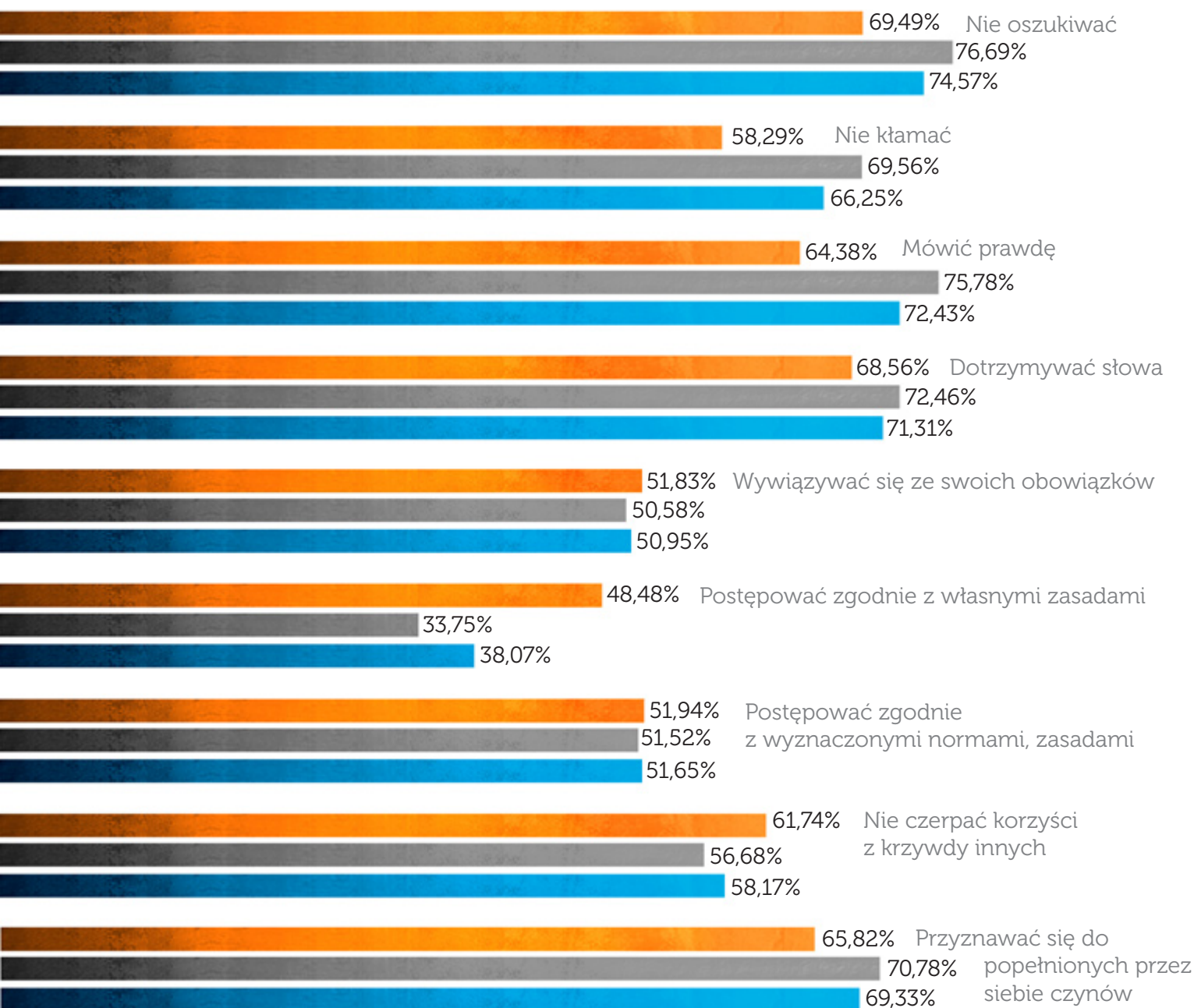

JAK UCZNIOWIE POSTRZEGAJĄ UCZCIWOŚĆ W KONTEKŚCIE SZKOŁY I NAUKI?

Ta część badania dotyczyła już konkretnych, „uczniowskich” definicji osób i zachowań uczciwych, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu szkoły i klasy.

Pierwsze pytanie dotyczyło tego, jakimi cechami powinna charakteryzować się osoba uczciwa.

Co to znaczy być uczciwą osobą?

Wykres 22 - Odpowiedzi na pytanie: Co to znaczy być uczciwą osobą? (możliwość zaznaczenia dowolnej liczby odpowiedzi)

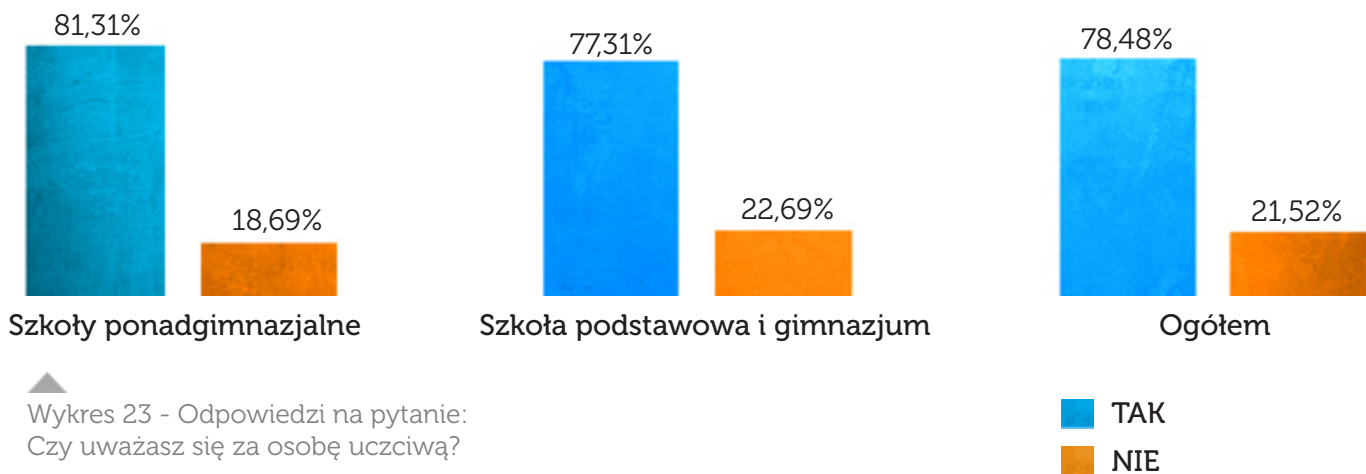
- Szkoły ponadgimnazjalne
- Szkoła podstawowa i gimnazjum
- Ogółem

Młodszy ankietowani nieco częściej wskazywali na kwestie związane ze szczerością, na to, że **uczciwe osoby nie kłamią i mówią prawdę**. Z kolei uczniowie szkół ponadgimnazjalnych częściej niż ci z podstawowych i gimnazjów wskazywali jako ważną cechę osoby uczciwej **postępowanie zgodnie z własnymi zasadami**. Być może z wiekiem ludzie poszerzają definicję uczciwości – nie wystarcza już zachowanie zgodnie z ogólnie przyjętymi normami, ale także **poczucie bycia uczciwym wobec samego siebie**. Warto jednak zauważyć, że najwięcej wskazań otrzymały odpowiedzi, które dotyczą

konkretnych zachowań, np. „Nie kłamać”, a nie uniwersalnych zasad, np. „Postępować zgodnie z własnymi zasadami”, zwłaszcza w przypadku młodszej grupy ankietowanych. Istnieje możliwość, że różnica w wyborze tej ostatniej odpowiedzi wynika z niezrozumienia przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych tak ogólnej kategorii. Być może też w mniejszym stopniu są oni świadomi tego, jakiego typu zasadami się kierują – własnymi, narzuconymi z zewnątrz, czy też w jakimś stopniu pokrywają się one u nich.

W kolejnym pytaniu badani mieli odnieść się do własnej osoby i subiektywnie ocenić swój stopień uczciwości.

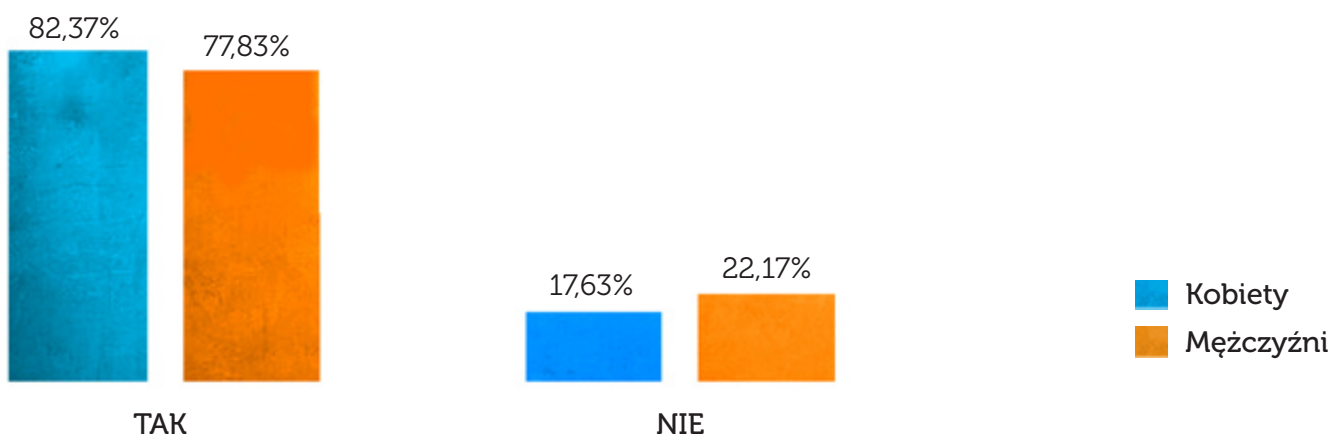
Czy uważasz się za osobę uczciwą?

Wykres 23 - Odpowiedzi na pytanie: Czy uważasz się za osobę uczciwą?

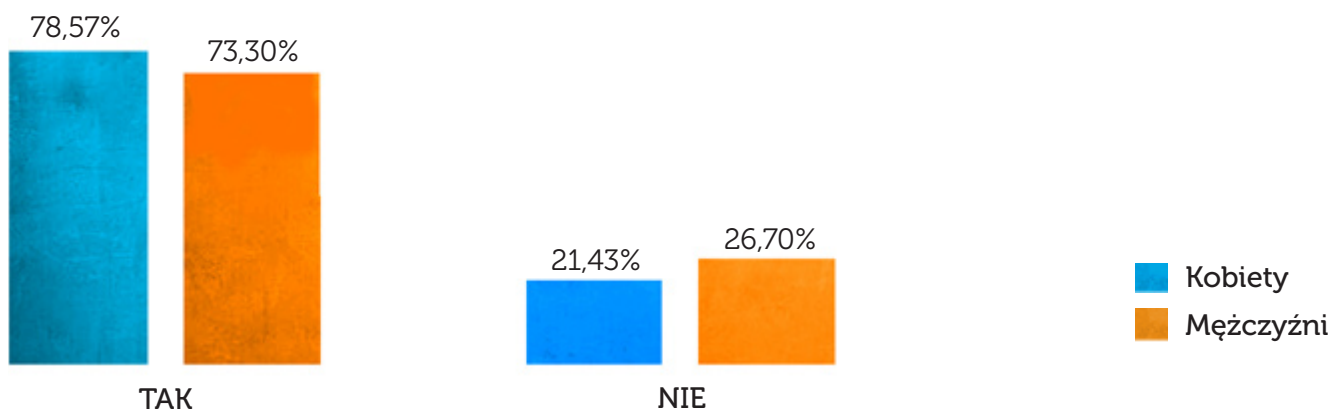
Znakomita większość osób badanych uważa się za osoby uczciwe.

Czy uważasz się za osobę uczciwą?

Wykres 24 - Odpowiedzi na pytanie: Czy uważasz się za osobę uczciwą? - Szkoły ponadgimnazjalne

Czy uważasz się za osobę uczciwą?

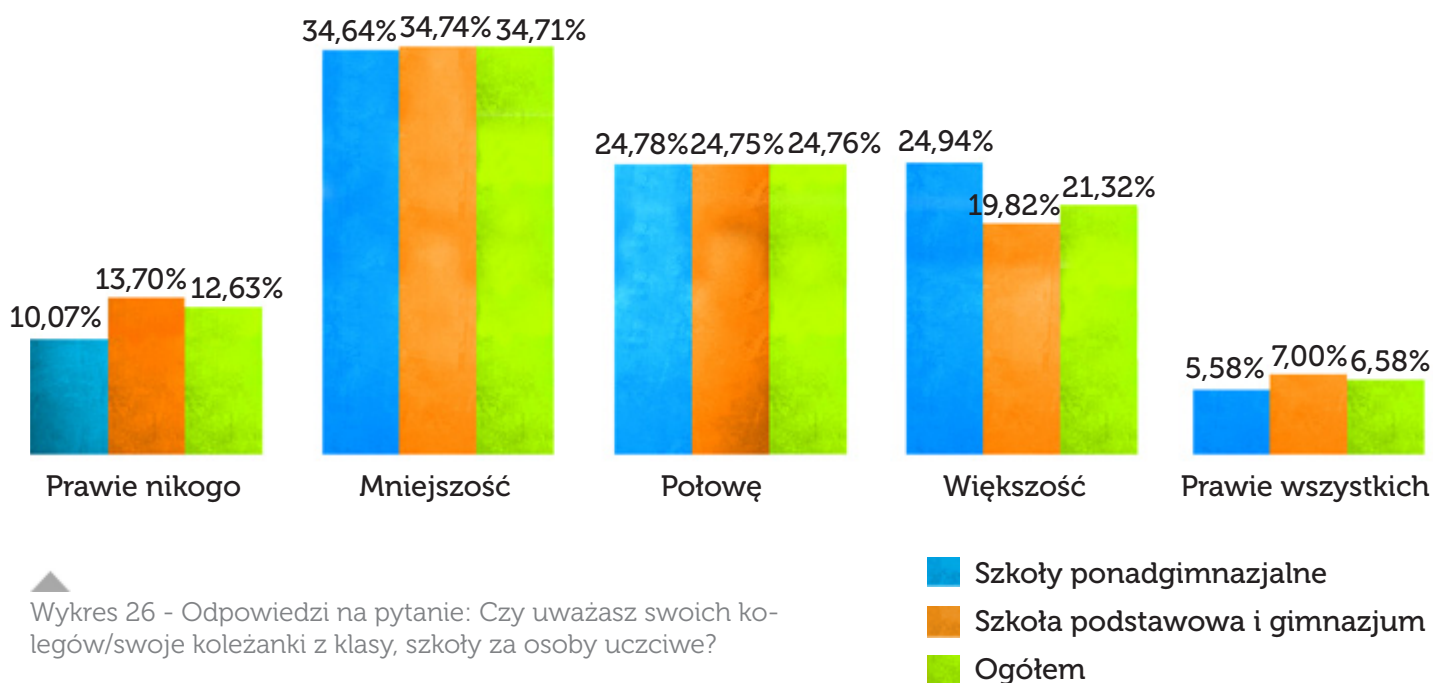

Wykres 25 - Odpowiedzi na pytanie: Czy uważasz się za osobę uczciwą? - Szkoła podstawowa i gimnazjum

Z wykresów uwzględniających płeć badanych osób wynika, że różnice w ocenie własnej uczciwości są między nimi minimalne.

W kontekście oceny własnej uczciwości ciekawe są odpowiedzi na kolejne pytanie, dotyczące uczciwości kolegów i koleżanek.

Czy uważasz swoich kolegów/swoje koleżanki z klasy, szkoły za osoby uczciwe?

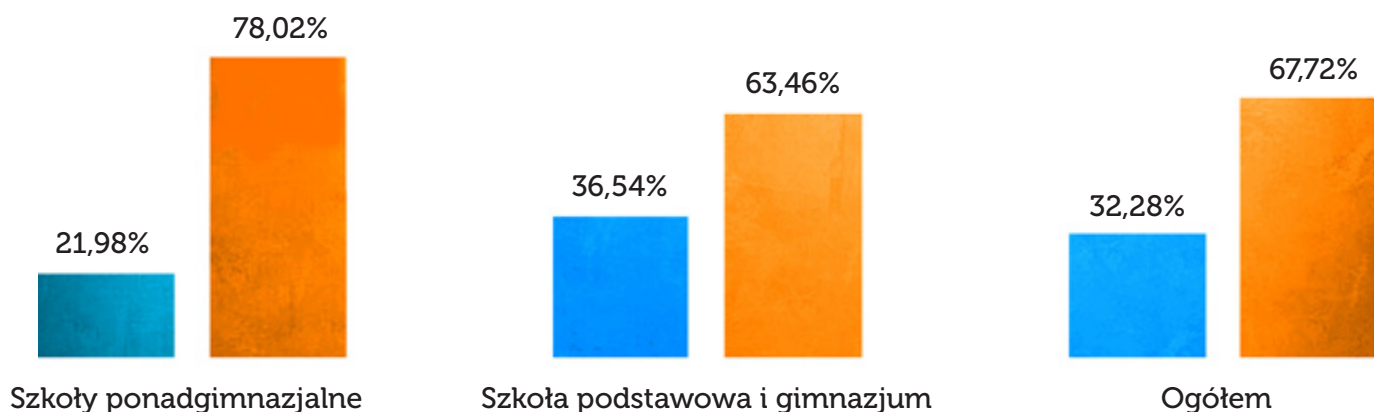

Wykres 26 - Odpowiedzi na pytanie: Czy uważasz swoich kolegów/swoje koleżanki z klasy, szkoły za osoby uczciwe?

Liczba osób, które uważają większość lub prawie wszystkich swoich znajomych za uczciwych w żadnej z grup **nie przekracza razem 30%**. Wyniki te sugerują, iż bardzo duża część uczniów ocenia się bardziej pozytywnie w tym aspekcie w porównaniu do swojego otoczenia.

Kolejne pytanie dotyczyło nawiązywania do tematyki związanej z uczciwością podczas zajęć szkolnych.

Czy w Twojej szkole podczas zajęć poruszany jest temat uczciwości?

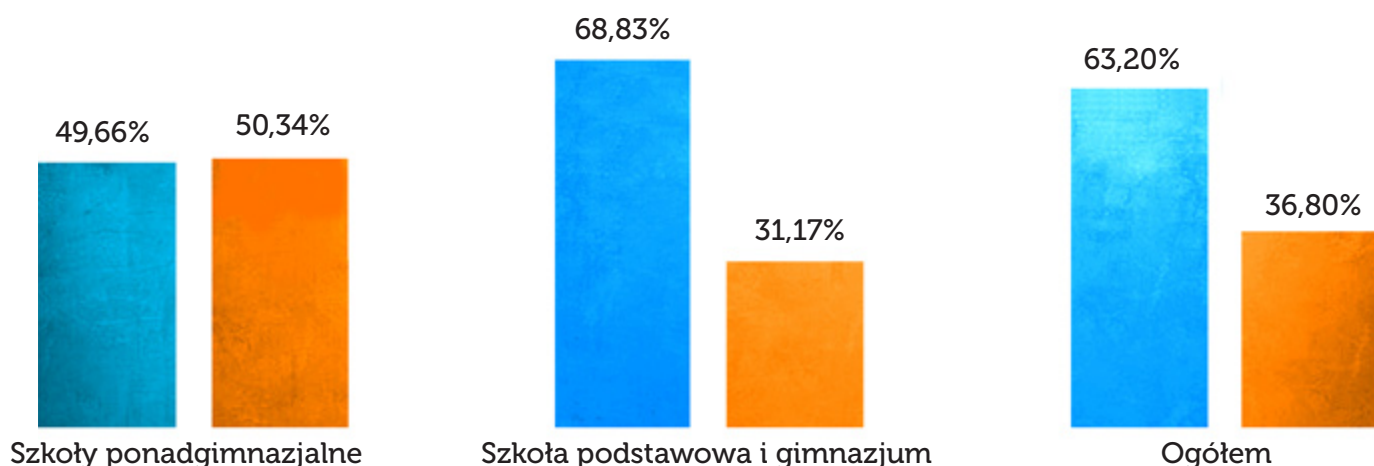
Okazuje się, że według przeważającej ilości osób badanych **nie jest ona poruszana na lekcjach**. Ten wynik powinien niepokoić, gdyż szkoła, jako placówka edukacyjna i wychowawcza, jest współodpowiedzialna za kształtowanie charakteru i postaw młodych ludzi. Jeżeli w procesie tym rzeczywiście brak wyraźnego odniesienia do kwestii związanych z uczciwością, mamy do czynienia z ogromną **luką w systemie nauczania**, która powinna zostać wypełniona m.in. odpowiednio przygotowanym programem zajęć. Ważne, by był on złożony nie tylko z nieatrakcyjnych dla uczniów, jednostronnych „pogadarek” na lekcjach wychowawczych, ale i żywych dyskusji, popartych przykładami z życia, wspólnie organizowanych imprez szkolnych i innych form aktywności uczniowskiej.

■ TAK
■ NIE

Wykres 27 - Odpowiedzi na pytanie: Czy w Twojej szkole podczas zajęć poruszany jest temat uczciwości?

Następnie poruszono kwestię tego, czy i dlaczego warto być uczciwym w szkole.

Czy warto być uczciwym w szkole?

Jak wynika z powyższego wykresu, już na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum **znacząca część uczniów nie jest co do tego przekonana**. Uczniowie ze szkół ponadgimnazjalnych odpowiedzieli twierdząco niemal dokładnie w połowie przypadków. Być może na ich odpowiedzi miało wpływ większe doświadczenie związane ze szkołą. Uczęszczając do niej przez dłuższy niż młodszy badani okres czasu mogli mieć jednocześnie więcej okazji, by być świadkiem sytuacji, w której zachowania nieuczciwe miały korzystne skutki dla danej osoby. System nauczania, w którym za największą wartość uznaje się często oceny czy punkty zdobyte na egzaminie, w pewien sposób promuje wzorce postępowania, które umożliwiają zdobycie jak najlepszych rezultatów jak najniższym kosztem, a te najbardziej dostępne i łatwe do zastosowania zwykle są nie do końca uczciwe.

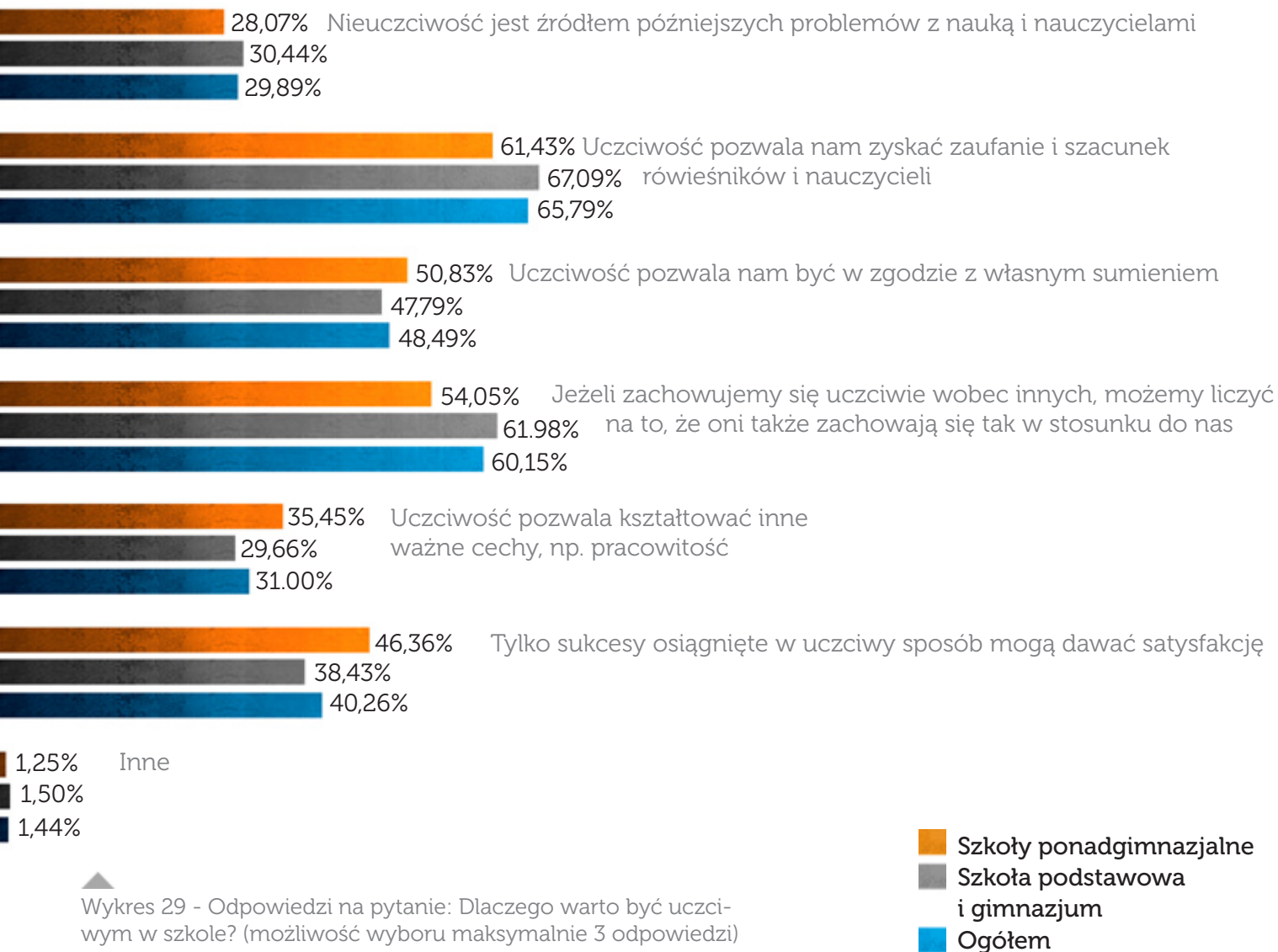
■ TAK
■ NIE

Wykres 28 - Odpowiedzi na pytanie: Czy warto być uczciwym w szkole?

Wynik ten nie nastraja zbyt pozytywnie, warto jednak przed wyciągnięciem jakichkolwiek wniosków przyjrzeć się przyczynom takich, a nie innych odpowiedzi.

Ci, którzy odpowiedzieli, że warto być uczciwym w szkole, uzasadniali swoją odpowiedź następująco:

Dlaczego warto być uczciwym w szkole?

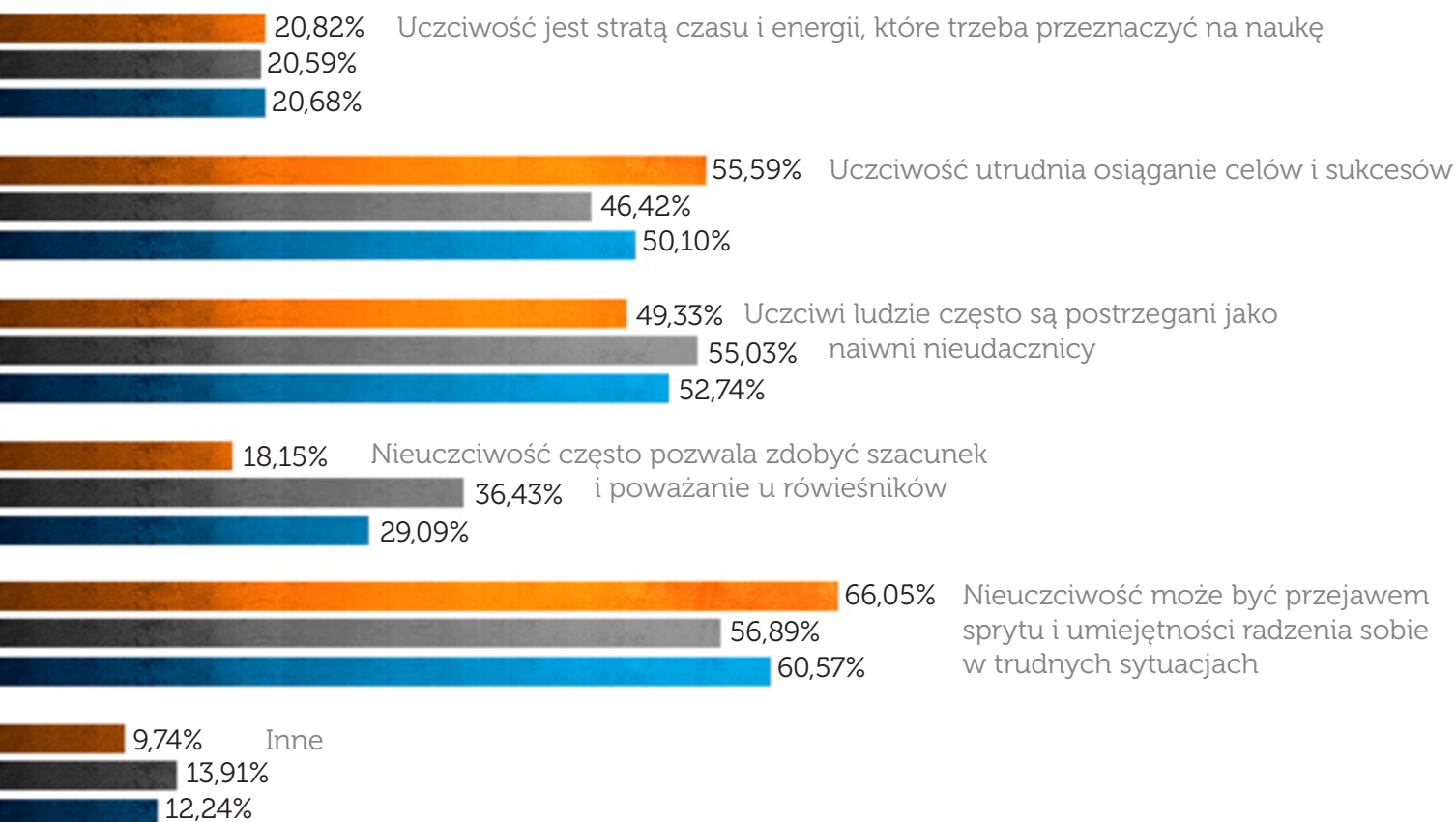
Wykres 29 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego warto być uczciwym w szkole? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

Za najważniejsze korzyści płynące z bycia uczciwym badani uczniowie uznali **zyskanie zaufania i szacunku nauczycieli oraz rówieśników**, a także **wzajemną uczciwość innych wobec nich samych** (obie te odpowiedzi były nieco częściej wybierane przez młodszą grupę). Największą rolę odgrywają więc czynniki interpersonalne. Na trzecim miejscu uplasowała się odpowiedź dotycząca **pozostawania w zgodzie z własnym sumieniem**. Wynik ten sugeruje, że dla młodych ludzi ważne jest bycie zgodnym nie tylko z otoczeniem, ale także ze sobą samym.

Warto również zauważyć, że uczniowie ze szkół ponadgimnazjalnych częściej zaznaczali odpowiedzi o związku uczciwości z **kształtowaniem innych cech charakteru**. Wyraźniej więc zauważali jej wpływ na to, jakimi osobami jesteśmy. Stosunkowo więcej w tej grupie było też wskazań na to, że tylko uczciwie osiągnięte sukcesy mogą dawać satysfakcję. Może to świadczyć o pewnej zachodzącej z wiekiem zmianie w podejściu do nich – **nie liczy się tylko to czy je osiągam, ale też w jaki sposób to robię..**

Z kolei osoby, które uznały, że w szkole nie warto być uczciwym, uzasadniały to następująco:

Dlaczego nie warto być uczciwym w szkole?

Wykres 30 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego nie warto być uczciwym w szkole? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

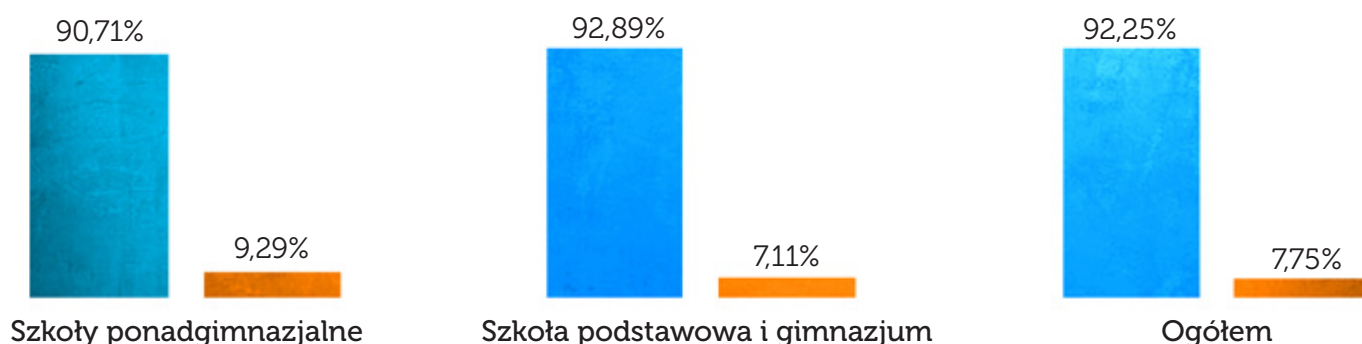
- Szkoły ponadgimnazjalne
- Szkoła podstawowa i gimnazjum
- Ogółem

Znów okazało się, że obie grupy wiekowe najczęściej wybierają te same odpowiedzi. Według badanych nie warto być uczciwym w szkole, gdyż: może to być przejawem **sprytu i zaradności**, **uczciwość może utrudniać osiągnięcie sukcesów**, a **ludzie uczciwi są postrzegani jako naiwni nieudacznicy** (co ciekawe ostatnią odpowiedź wskazało więcej uczniów młodszych).

Bardzo wyraźna różnica w myśleniu ujawniła się przy wyborze odpowiedzi odnoszącej się do nieuczciwości jako sposobu osiągania szacunku i poważania u rówieśników - młodszy uczniowie wybierali tę odpowiedź dwukrotnie częściej niż starsi. Trudno jednak bez możliwości zadania dodatkowych pytań dotrzeć do przyczyn takiego właśnie wyniku. Wspomniany szacunek i poważanie mogą być zdobywane już samym nieuczciwym zachowaniem. Jest ono w pewnym sensie przeciwstawieniem się obowiązującym zasadom, co w wieku, w którym znajduje się młodsza grupa badanych, może być postrzegane jako przejaw swego rodzaju odwagi - stąd podziw. Być może jednak chodzi o poważanie zdobywane dzięki sukcesom, w tym wypadku osiąganym nieuczciwymi sposobami.

Kolejne pytania nawiązywały do bycia świadkiem nieuczciwych zachowań.

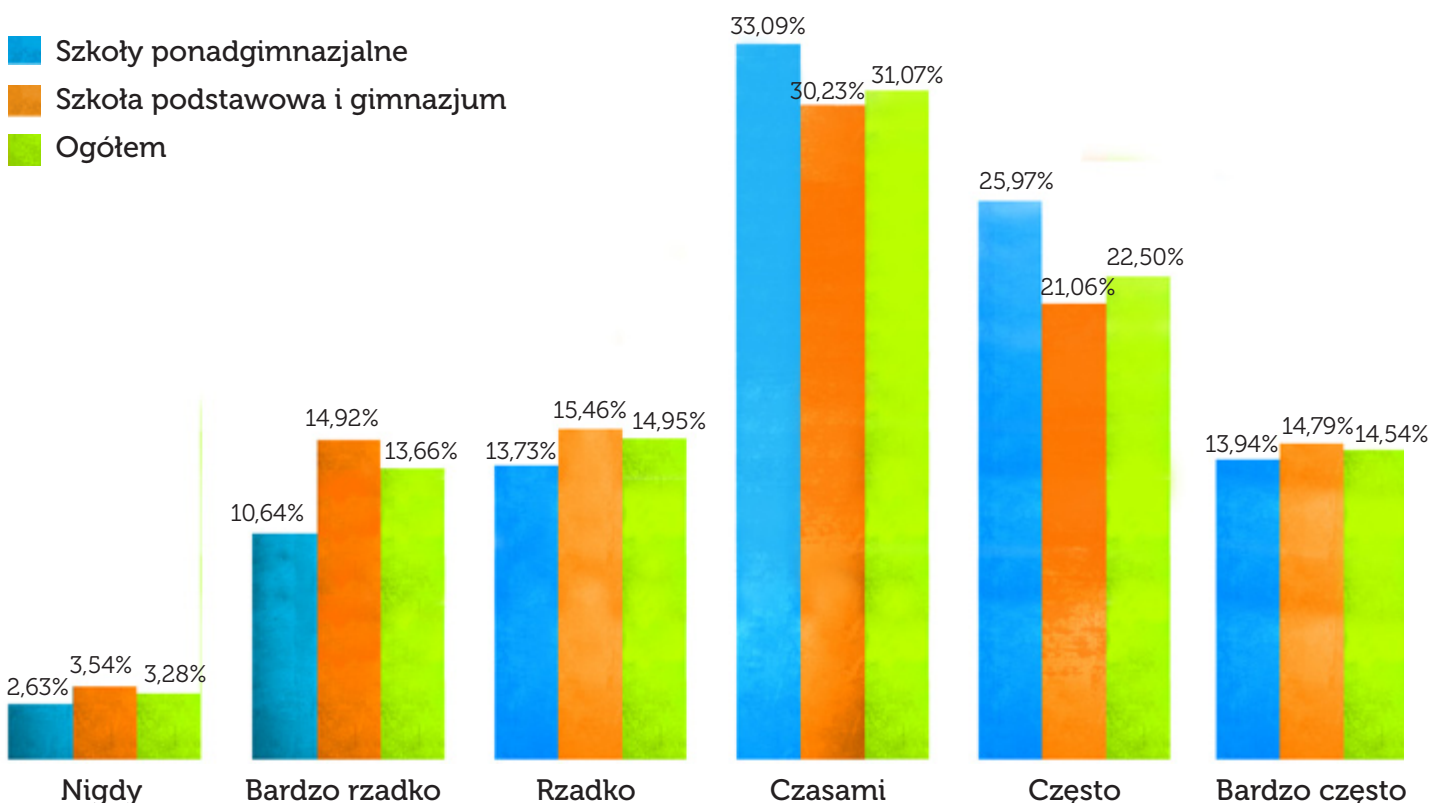
Czy słyszałeś, aby w Twojej szkole/w Twoim otoczeniu ktoś zachował się nieuczciwie?

Wykres 31 - Odpowiedzi na pytanie: Czy słyszałeś, aby w Twojej szkole/w Twoim otoczeniu ktoś zachował się nieuczciwie?

■ TAK
■ NIE

Jak często bywasz świadkiem oszustwa w szkole?

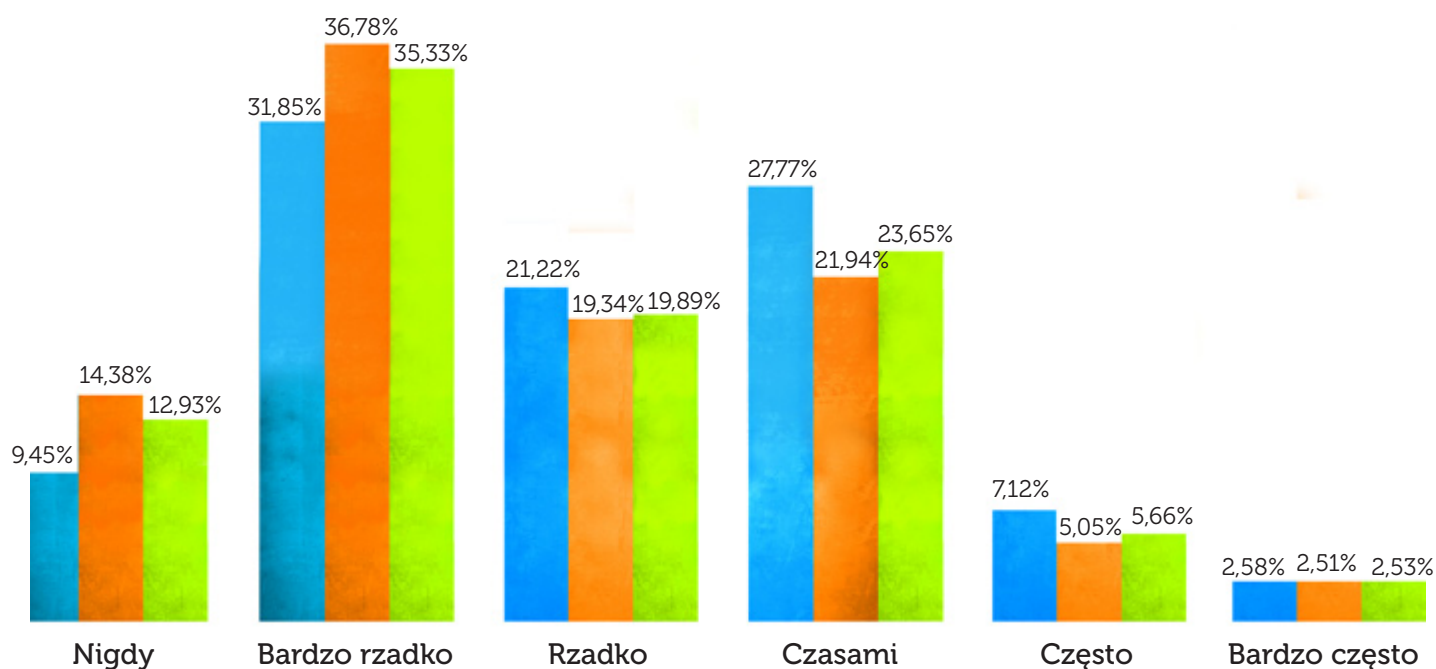

Wykres 32 - Odpowiedzi na pytanie: Jak często bywasz świadkiem oszustwa w szkole?

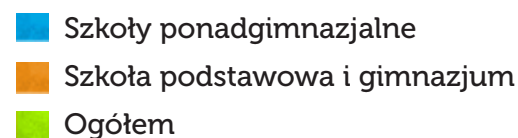
Ogromna większość badanych była świadkiem lub słyszała o przypadkach oszukiwania w szkole. Największa grupa ankieterowanych wskazała przy pytaniu o częstotliwość stykania się z oszustwami w tym kontekście odpowiedzi „czasami” i „często”.

Zapytani o przypadki, w których sami oszukiwali, badani odpowiedzieli:

Jak często zdarza Ci się oszukiwać w szkole?

Wykres 33 - Odpowiedzi na pytanie: Jak często zdarza Ci się oszukiwać w szkole?

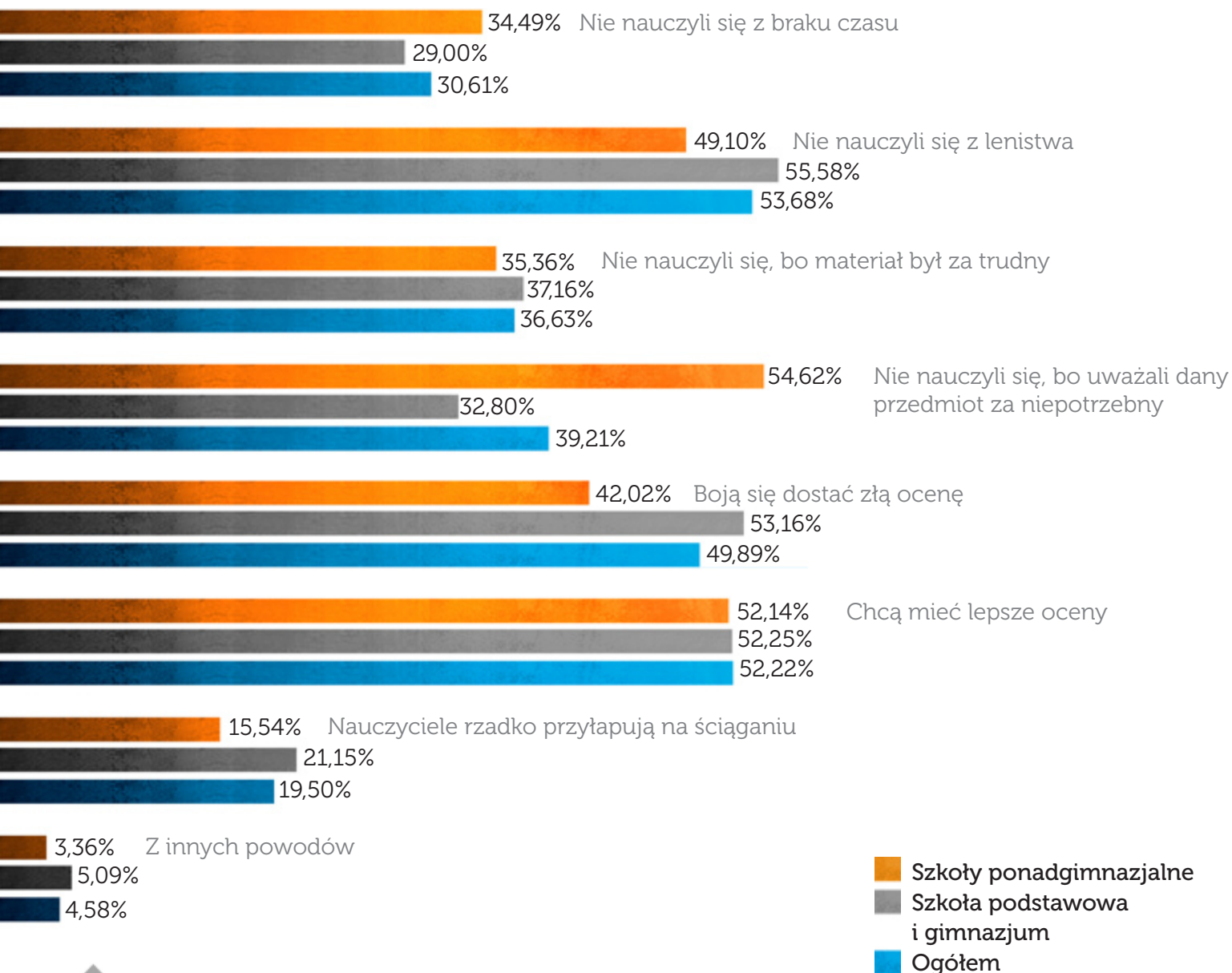

Subiektywnie więc **oceniają własną częstotliwość nieuczciwego postępowania jako raczej niską.**

Ponieważ ściąganie jest jednym z najbardziej potępianych przez nauczycieli zachowań uczniów, postanowiono bardziej szczegółowo zgłębić jego kwestię. Zapytano o motywację do tego typu działań, poruszono także problem donoszenia o tym opiekunowi, konsekwencje tego typu zdarzenia dla wszystkich biorących w nim udział stron oraz stosunek osobisty i innych uczniów do niego.

Dlaczego, Twoim zdaniem, uczniowie ściągają?

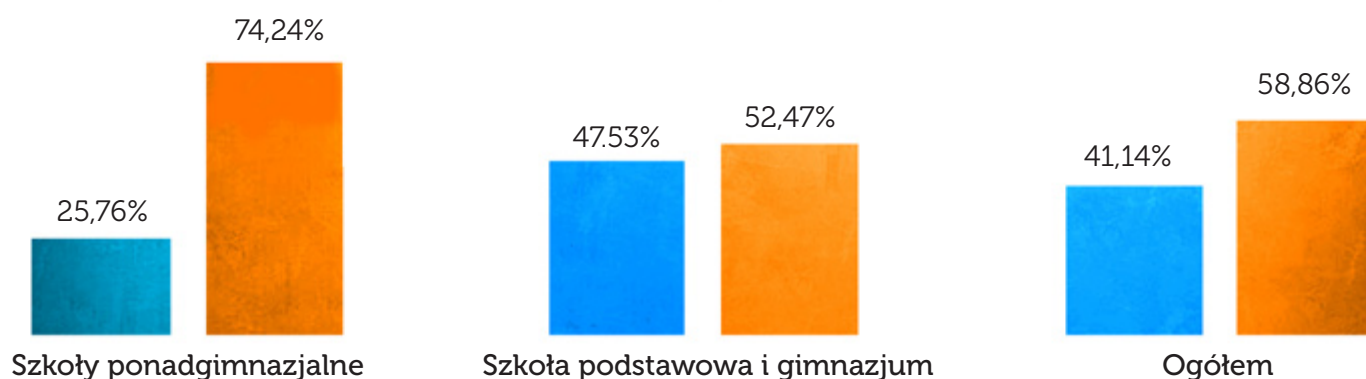

Wykres 34 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego, Twoim zdaniem, uczniowie ściągają? (możliwość zaznaczenia maksymalnie 3 odpowiedzi)

Najciekawsza naszym zdaniem różnica dotyczy odpowiedzi związanej z tym, że uczniowie ściągają, gdyż **pewne przedmioty nie są uważane przez nich za potrzebne**. Wydaje się, że jest to **zjawisko charakterystyczne dla szkół ponadgimnazjalnych**, których uczniowie często skupiają się przede wszystkim na przyswajaniu wiedzy z dziedzin, z którymi wiążą swoją przyszłość, nie tylko w kontekście egzaminu maturalnego, ale często i całej ścieżki rozwoju zawodowego. W związku ze wskazanym już wcześniej w innym pytaniu postrzeganiem przeładowności programu materiałem (niemal 65% ankietowanych odpowiedziało, że jego duża ilość do przyswojenia zniechęca ich do chodzenia do szkoły), być może czują, że nie podołają wymaganiom wszystkich nauczycieli, w związku z czym mniejszą uwagę przywiązują do tych zajęć, które ich nie interesują, radząc sobie z nimi właśnie m.in. korzystając ze ściąg.

Warto tu jednak zauważyć, że około połowa uczniów wskazuje **lenistwo** jako powód takich zachowań, podobnie jak prostą **chęć uzyskania lepszych ocen**.

Czy byłeś/aś kiedykolwiek świadkiem sytuacji, gdy jeden z uczniów poinformował nauczyciela o ściąganiu?

Wykres 35 - Czy byłeś/aś kiedykolwiek świadkiem sytuacji, gdy jeden z uczniów poinformował nauczyciela o ściąganiu?

TAK
NIE

Okazało się, iż **wśród młodszych uczniów dużo więcej osób przyznało się do bycia świadkiem takiej sytuacji niż w grupie starszej**. Nie można wykluczyć, że badani uczniowie mogli odwoływać się przede wszystkim do doświadczeń ze szkoły, do której aktualnie uczęszczają. Wtedy częstsze donoszenie nauczycielowi o tym, że któryś z uczniów ściąga mogłoby być uznane za przejaw postuszeństwa i podporządkowania mu, które jest w młodszym wieku silniejsze. Być może jednak mamy tu do czynienia z pewną zmianą, która zaszła w ciągu kilku ostatnich lat, w podejściu uczniów do tego typu sytuacji. By jednak potwierdzić którąś z tych tez należałoby zadać badanym kilka dodatkowych pytań w celu lepszego poznania ich doświadczeń w tym zakresie.

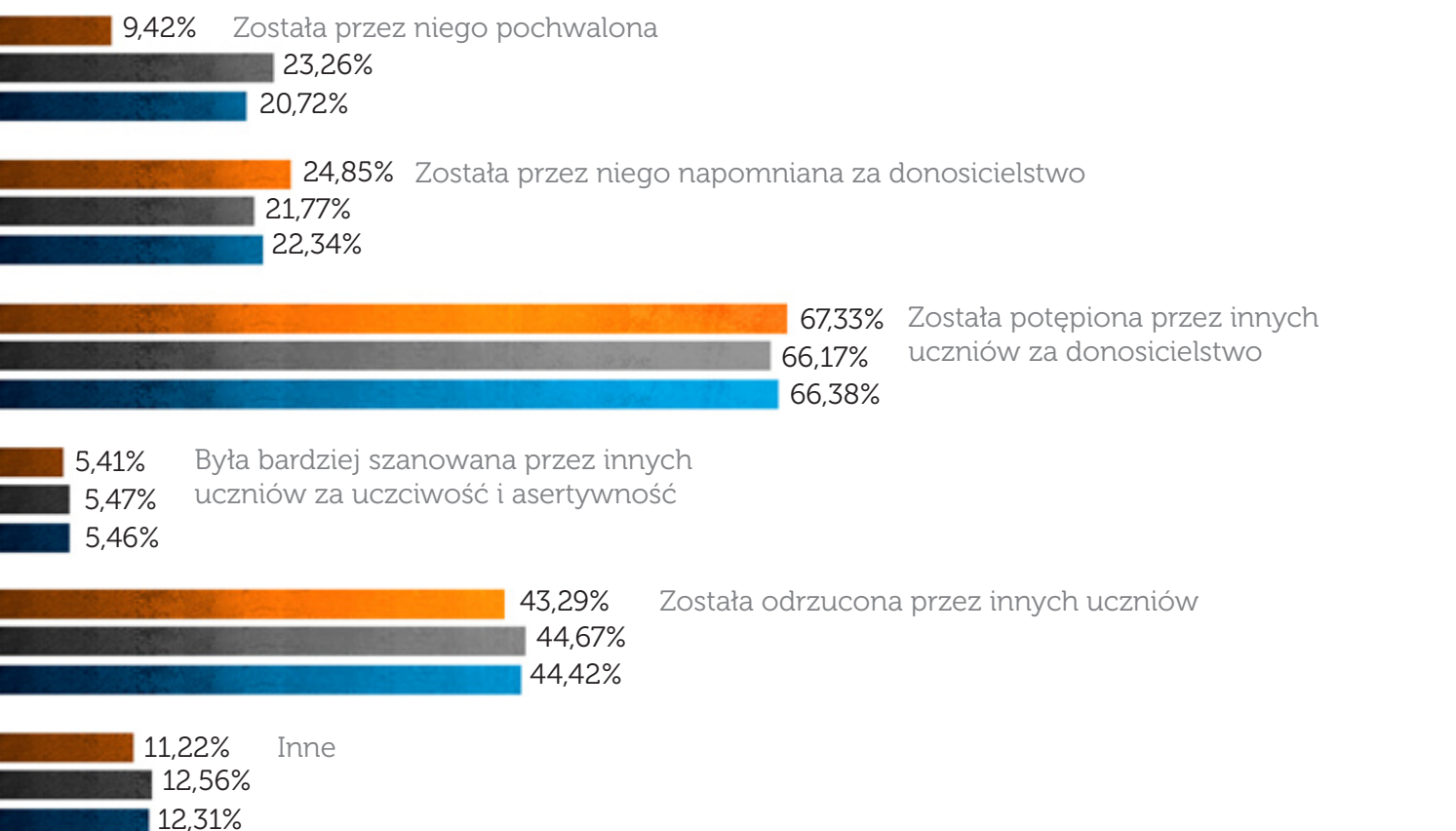
Jakie były konsekwencje tej sytuacji dla osoby ściągającej?

Wykres 36 - Odpowiedzi na pytanie: Jakie były konsekwencje tej sytuacji dla osoby ściągającej? (możliwość wyboru dowolnej liczby odpowiedzi)

Najbardziej powszechnym skutkiem takiej sytuacji dla osoby ściągającej było ukaranie jej przez nauczyciela, jednak w prawie 1/4 przypadków nie odnotowano tego typu reakcji z jego strony.

Jakie były konsekwencje tej sytuacji dla osoby, która poinformowała nauczyciela o ściąganiu?

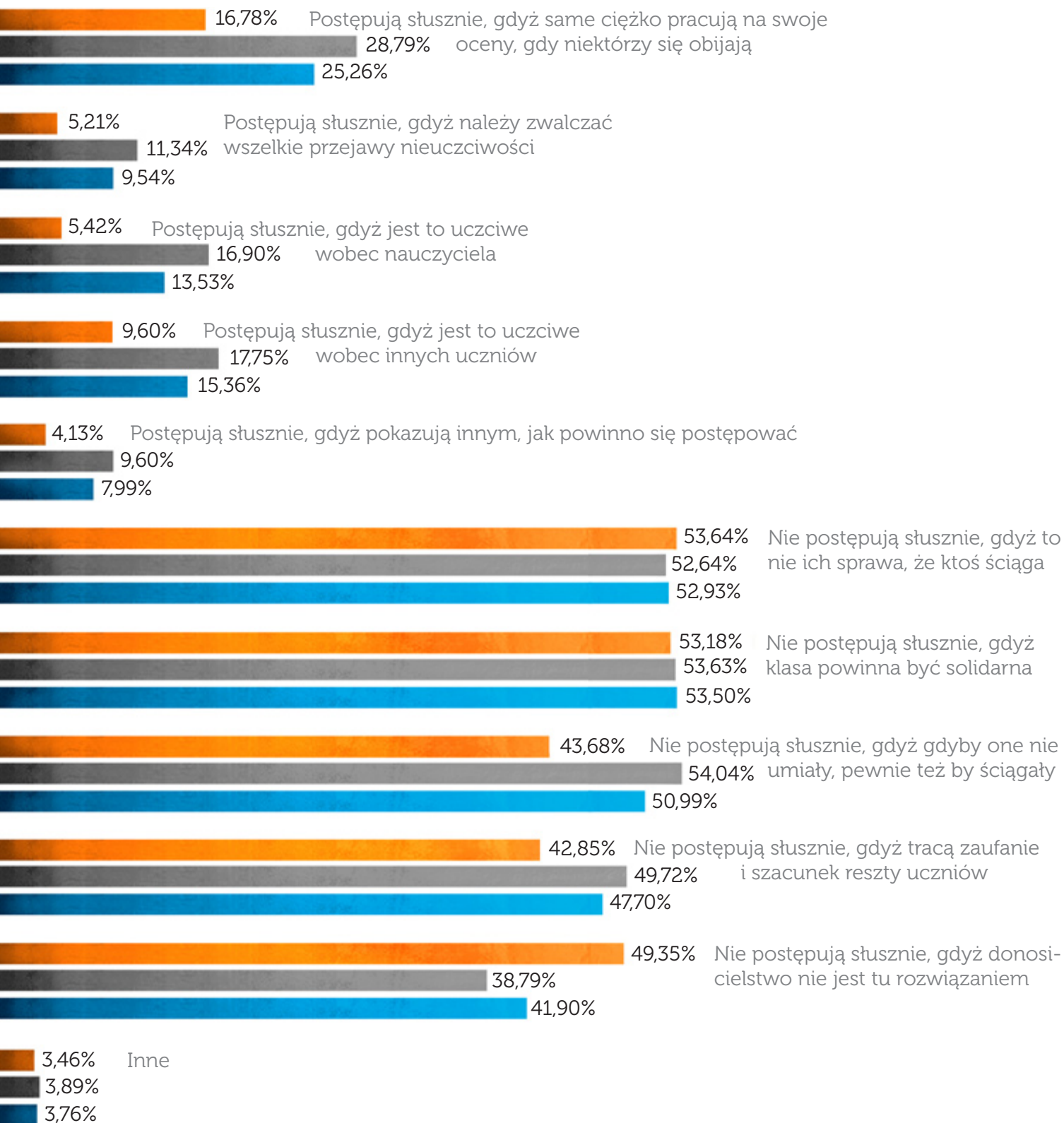
Wykres 37 - Jakimi były konsekwencje tej sytuacji dla osoby, która poinformowała nauczyciela o ściąganiu? (możliwość wyboru dowolnej liczby odpowiedzi)

- Szkoły ponadgimnazjalne
- Szkoła podstawowa i gimnazjum
- Ogółem

W większości przypadków ankietowani zaobserwowali, iż **uczniowie nie odnoszą się przychylnie do osób, które donoszą nauczycielowi o nieuczciwych praktykach swoich kolegów**. Najwięcej osób wskazało potępienie i odrzucenie przez innych jako konsekwencję takiego zachowania, najmniej zaś bycie szanowanym za uczciwość i asertywność. Ciekawą jest także różnica we wskazanych zachowaniach nauczyciela. O ile badani ze szkół podstawowych i gimnazjów mniej więcej równie często wskazywali pochwały, jak i upomnienia za donosicielstwo, o tyle w przypadku użytkowników ze szkół ponadgimnazjalnych ta druga opcja występuje ze znacznie większą częstotliwością. Być może spadek ilości pochwał za donoszenie wynika z większego nacisku nauczycieli w tego typu szkołach na kwestie związane z solidarnością klasową, która w tym wypadku stanowiłaby bardzo ważną wartość. Należy tu zaznaczyć, że **sposób interpretacji zachowania nauczyciela opisanego w tym pytaniu należy do samego ucznia**. Ciekawym byłoby w związku z tym porównanie tych wyników z tymi, które uzyskano by zadając to samo pytanie samym wychowawcom i nauczycielom. Być może z ich perspektywy rozważana sytuacja przedstawia się zupełnie inaczej.

Warto też zauważyć, że dla wielu uczniów ściąganie jest jednak stałym elementem życia szkolnego, czymś powszednim. W związku z tym nie zwracają oni na nie większej uwagi, nie czują potrzeby donoszenia o nim nauczycielowi, potępiając przy tym tych, którzy w ten sposób postępują. Często także nie mają za złe ściągania osobie, która je praktykuje.

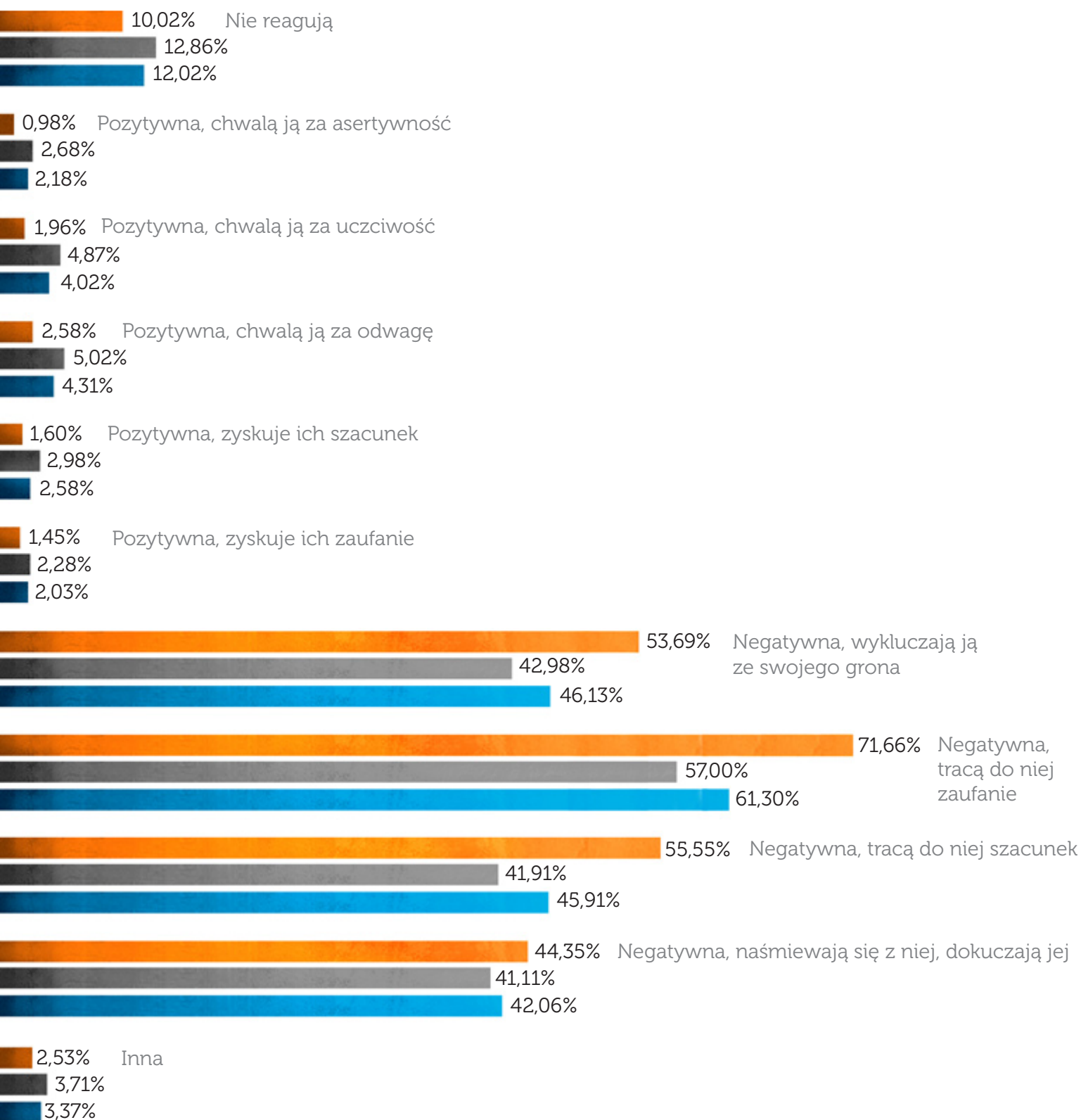
Co myślisz o osobach, które informują nauczyciela o ściąganiu przez innych uczniów?

Wykres 38 - Odpowiedzi na pytanie: Co myślisz o osobach, które informują nauczyciela o ściąganiu przez innych uczniów? (możliwość zaznaczenia maksymalnie 3 odpowiedzi)

■ Szkoły ponadgimnazjalne
■ Szkoła podstawowa i gimnazjum
■ Ogółem

Jaka jest reakcja innych osób na zachowanie tych, które informują nauczyciela o ściąganiu przez innych uczniów?

Wykres 39 - Odpowiedzi na pytanie: Jaka jest reakcja innych osób na zachowanie tych, które informują nauczyciela o ściąganiu przez innych uczniów? (możliwość zaznaczenia maksymalnie 3 odpowiedzi)

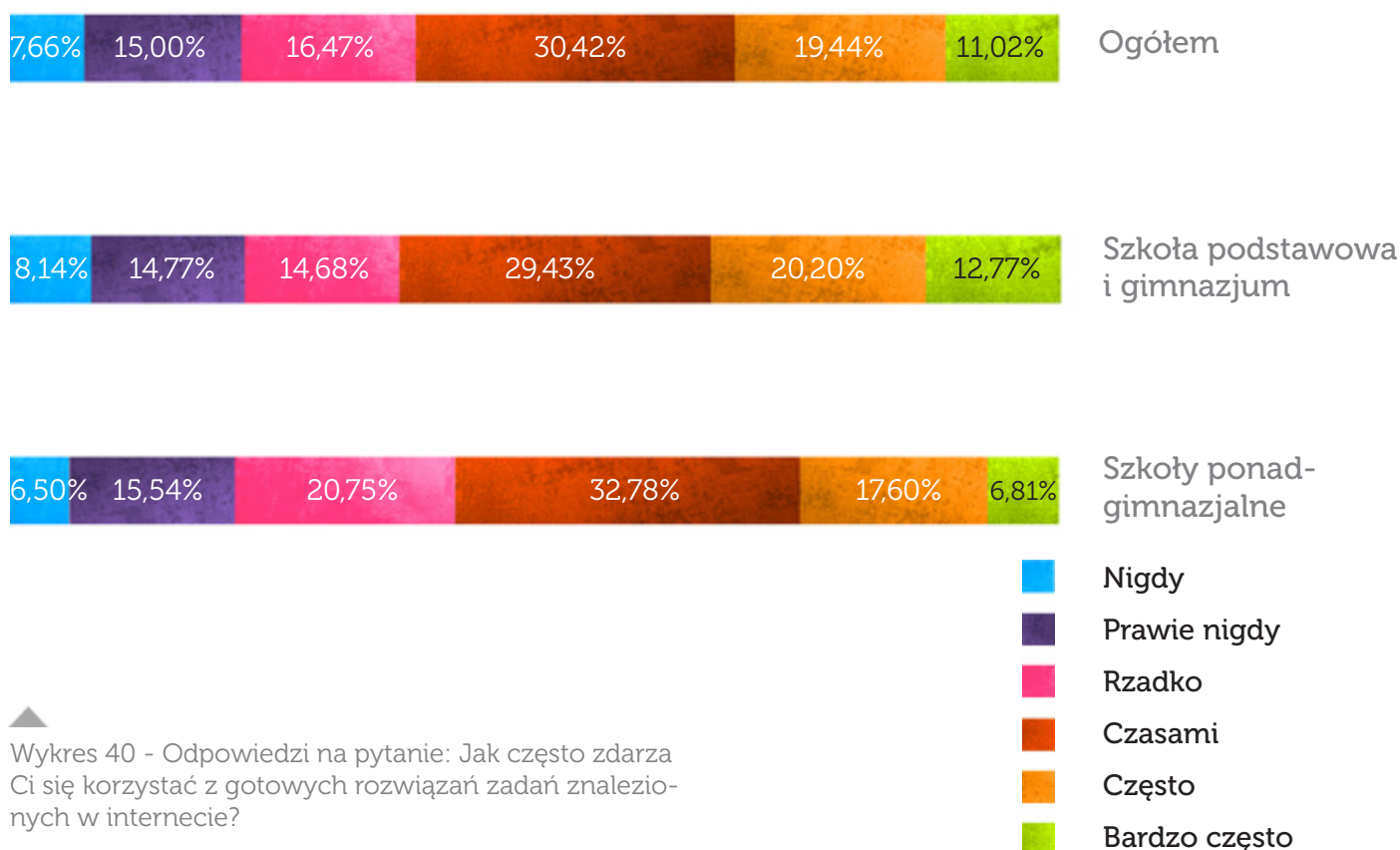
■ Szkoły ponadgimnazjalne
■ Szkoła podstawowa i gimnazjum
■ Ogółem

Jak widać zarówno w przypadku własnej, subiektywnej oceny, jak i przewidywanej reakcji innych, **osoby donoszące są odbierane w większości przypadków negatywnie**. Z kolei odpowiedzi wskazujące na pozytywną reakcję były dużo częstsze w przypadku młodszych uczniów niż tych z grupy starszej. Może to mieć związek

z wynikami uzyskanymi we wcześniejszych pytaniach, jeśli chodzi o reakcje nauczycieli – w szkołach podstawowych i gimnazjach osoby informujące ich o nieuczciwych zachowaniach innych są przez nich **częściej chwalone** niż w szkołach ponadgimnazjalnych. Prawdopodobnie ma to **wpływ na postawę samych uczniów**.

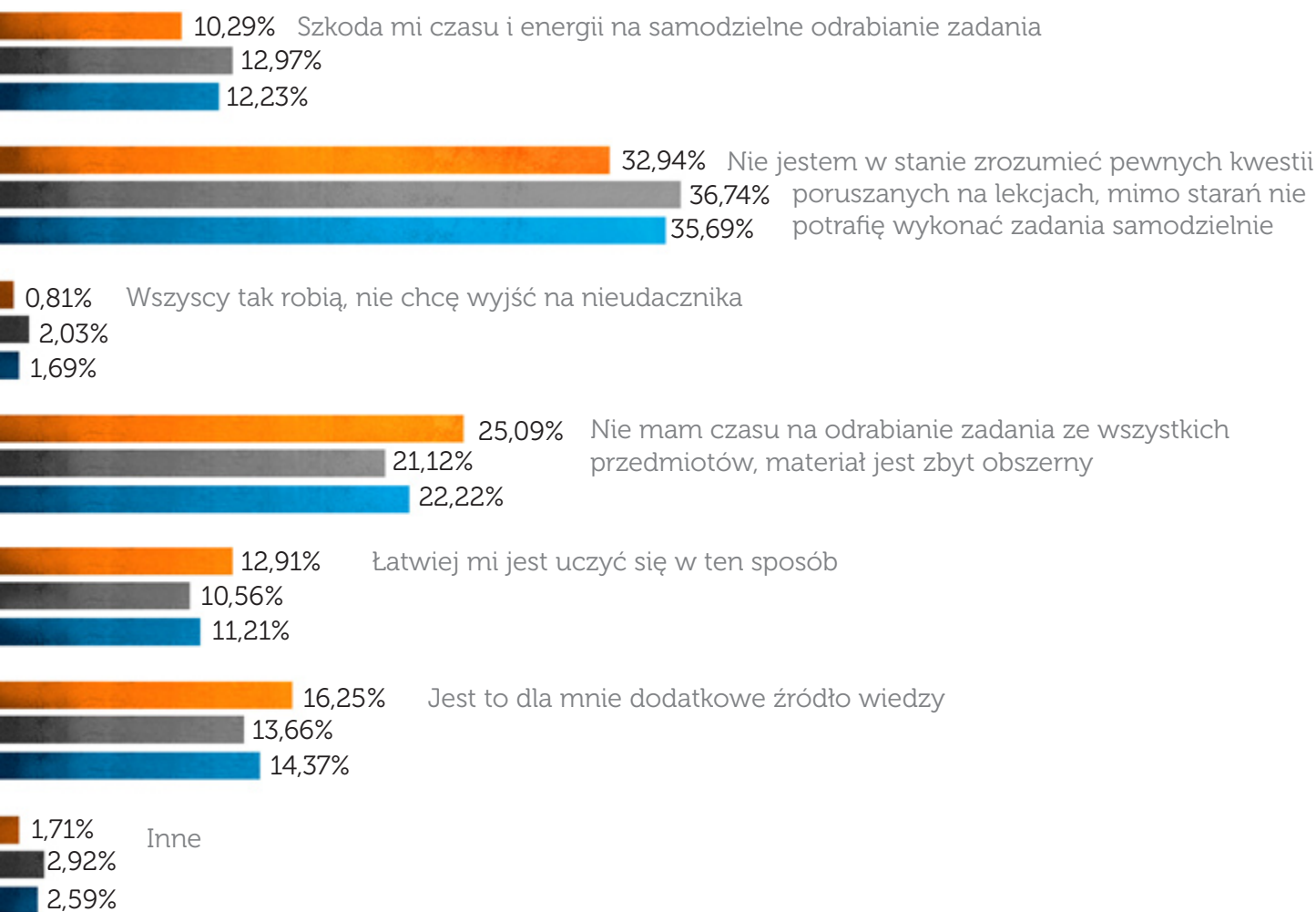
Ostatnia seria pytań dotyczyła konkretnych zachowań, które mogą być postrzegane jako nieuczciwe. Pytano o to, jak często osobie badanej zdarza się zachowywać w ten sposób. Następnie osoby, które zaznaczyły odpowiedzi: czasami, często i bardzo często, były pytane o ich motywację do tego typu zachowań – w tych pytaniach mogły zaznaczyć tylko jedną odpowiedź, którą uznały za najbardziej trafną.

Jak często zdarza Ci się korzystać z gotowych rozwiązań znalezionych w Internecie?

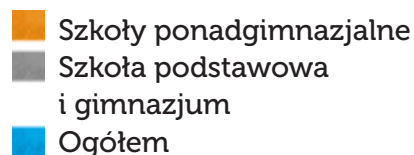

Wykres 40 - Odpowiedzi na pytanie: Jak często zdarza Ci się korzystać z gotowych rozwiązań zadań znalezionych w internecie?

Dlaczego zdarza Ci się korzystać z gotowych rozwiązań zadań znalezionych w Internecie?

Wykres 41 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego zdarza Ci się korzystać z gotowych rozwiązań zadań znalezionych w Internecie?

Jak wynika z zebranych odpowiedzi użytkowników serwisu, **największa część z nich korzysta z gotowych rozwiązań zadań znalezionych w Internecie jedynie czasami. Co ciekawe, główną tego przyczyną jest brak zrozumienia pewnych zagadnień na lekcji i późniejsza nieumiejętność samodzielnego wykonania zadania w domu.** Druga z kolei jest odpowiedź wskazująca na brak czasu i (po raz kolejny już) obszerność materiału. Część osób przyznaje też, że jest to dla nich dodatkowe źródło wiedzy. Warto zauważyć, że odpowiedź, która mogłaby zostać pewnie przez niektórych zinterpretowana jako „Jestem leniwy” („Szkoda mi czasu i energii na samodzielne odrabianie zadania”) była wskazywana nawet nieco rzadziej niż ta ostatnia.

Komentarz eksperta

- Michał Borkowski, Zadane.pl:

Korzystanie z gotowych rozwiązań znalezionych w sieci zakładające wyłącznie ich bezmyślne przepisywanie na dłuższą metę jest strategią nieoptymalną dla uczniów - i zwykle mają oni tego świadomość. Coraz częściej **nauczyciele przy sprawdzaniu zadań domowych również posługują się Internetem**, aby wykluczyć możliwość ewentualnych plagiatów, a następnie w przypadku ich wystąpienia wyciągają względem winnych konsekwencje.

Nie powinno się jednak jednoznacznie przekreślać portali z zadaniami jako pomocy naukowych. Aby jednak dobrze pełniły swoją edukacyjną funkcję, muszą być wyposażone w narzędzia, które umożliwią uczniom właściwe z nich korzystanie - powinny nie tylko podawać gotowe wzorce rozwiązań, ale ułatwiać także zapytanie o niezrozumiałe fragmenty odpowiedzi, wyjaśnianie wątpliwości. Dobrym posunięciem jest także zaangażowanie w proces tłumaczenia konkretnych zagadnień ekspertów w danych dziedzinach.

Jak często zdarza Ci się zapytać kolegę/koleżankę o prawidłową odpowiedź na sprawdzianie?

Ogółem

Szkoła podstawowa i gimnazjum

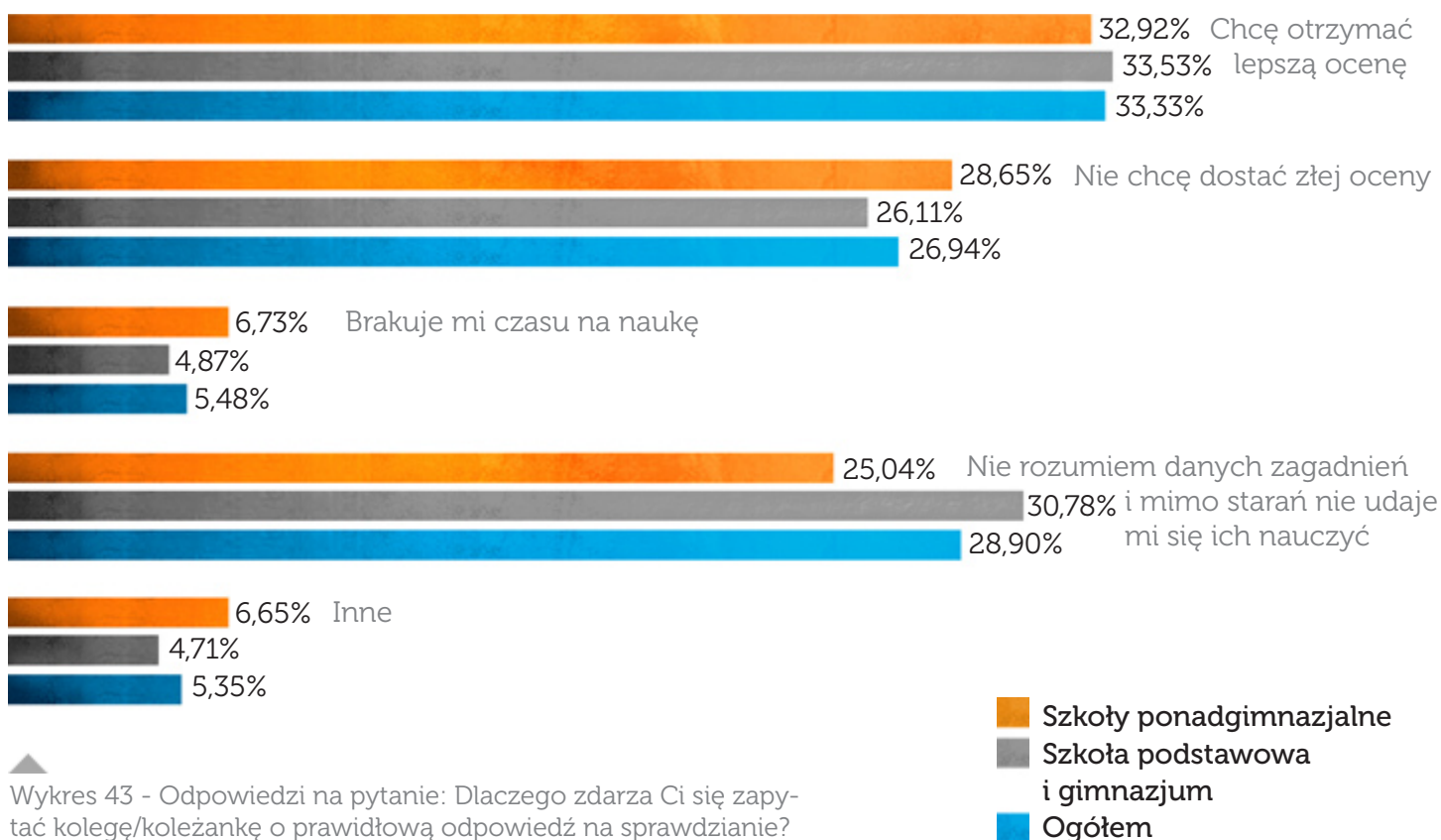
Szkoły ponadgimnazjalne

Wykres 42 - Odpowiedzi na pytanie: Jak często zdarza Ci się zapytać kolegę/koleżankę o prawidłową odpowiedź na sprawdzianie?

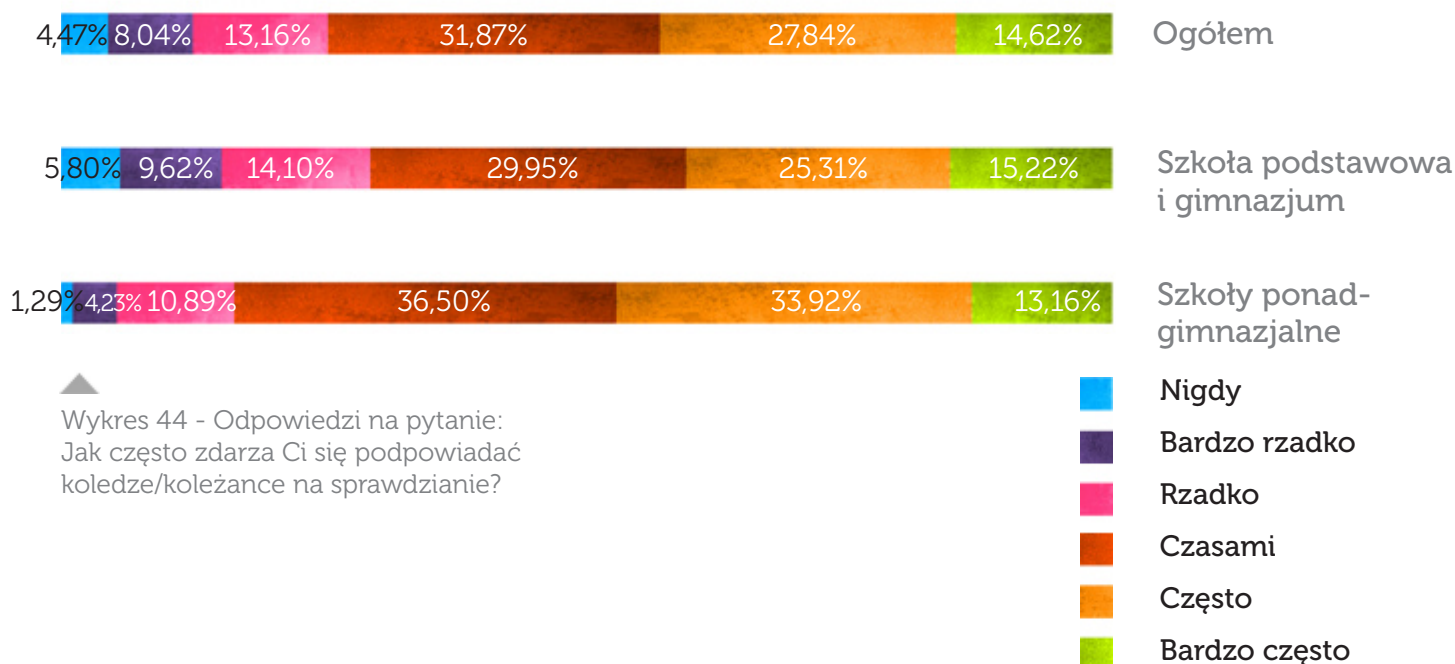

Dlaczego zdarza Ci się zapytać kolegę/koleżankę o prawidłową odpowiedź na sprawdzianie?

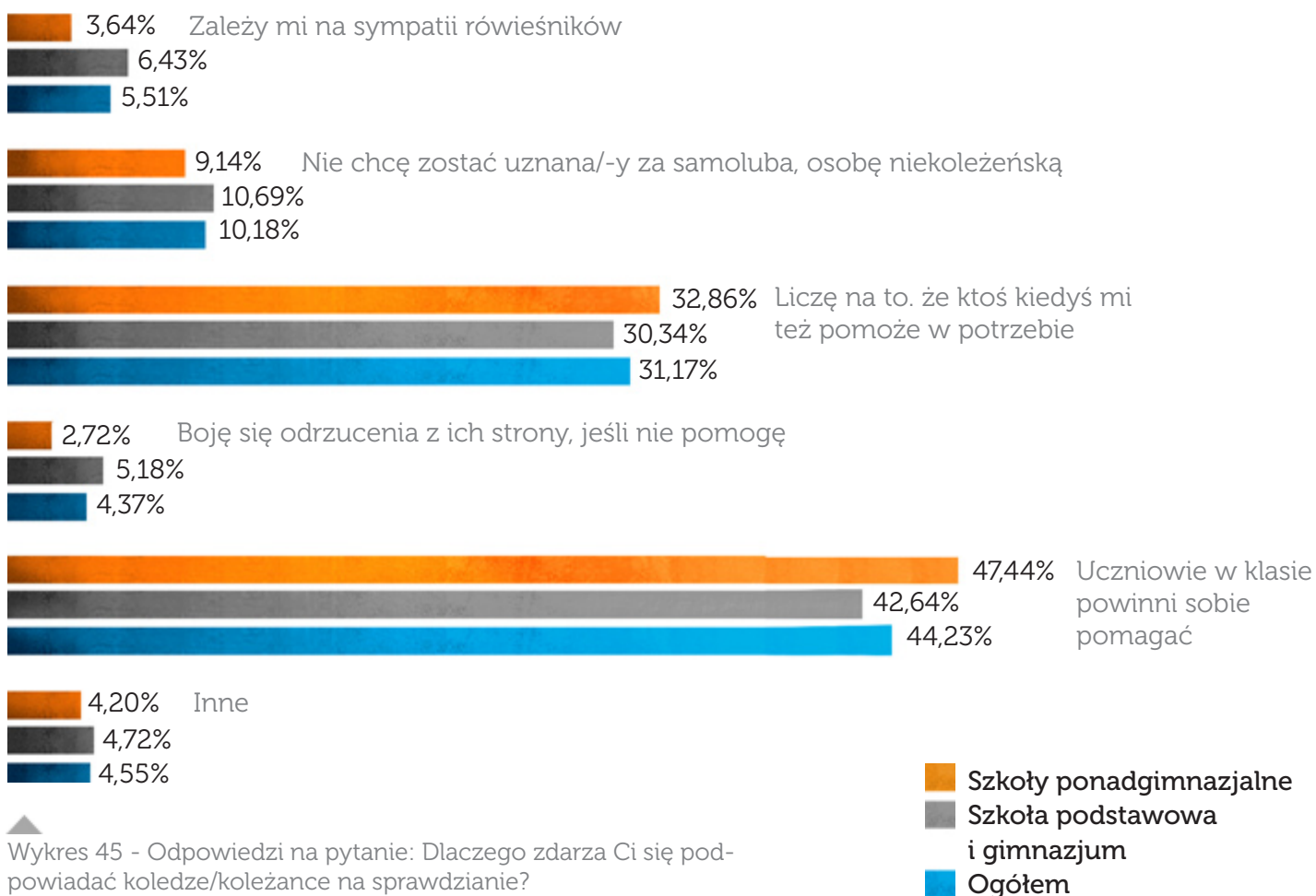

Do głównych motywacji w przypadku pytania o prawidłową odpowiedź na sprawdzianie należy **chęć zdobycia dobrej lub uniknięcia złej oceny**. Warto jednak zauważyć, że jedną z trzech najczęściej wskazywanych odpowiedzi znów jest ta nawiązująca do niezdolności zrozumienia pewnych zagadnień i nauczenia się ich – w tym wypadku nie jest to kwestią braku czasu, gdyż ta odpowiedź była wskazywana rzadko.

Jak często zdarza Ci się podpowiadać koledze/koleżance na sprawdzianie?

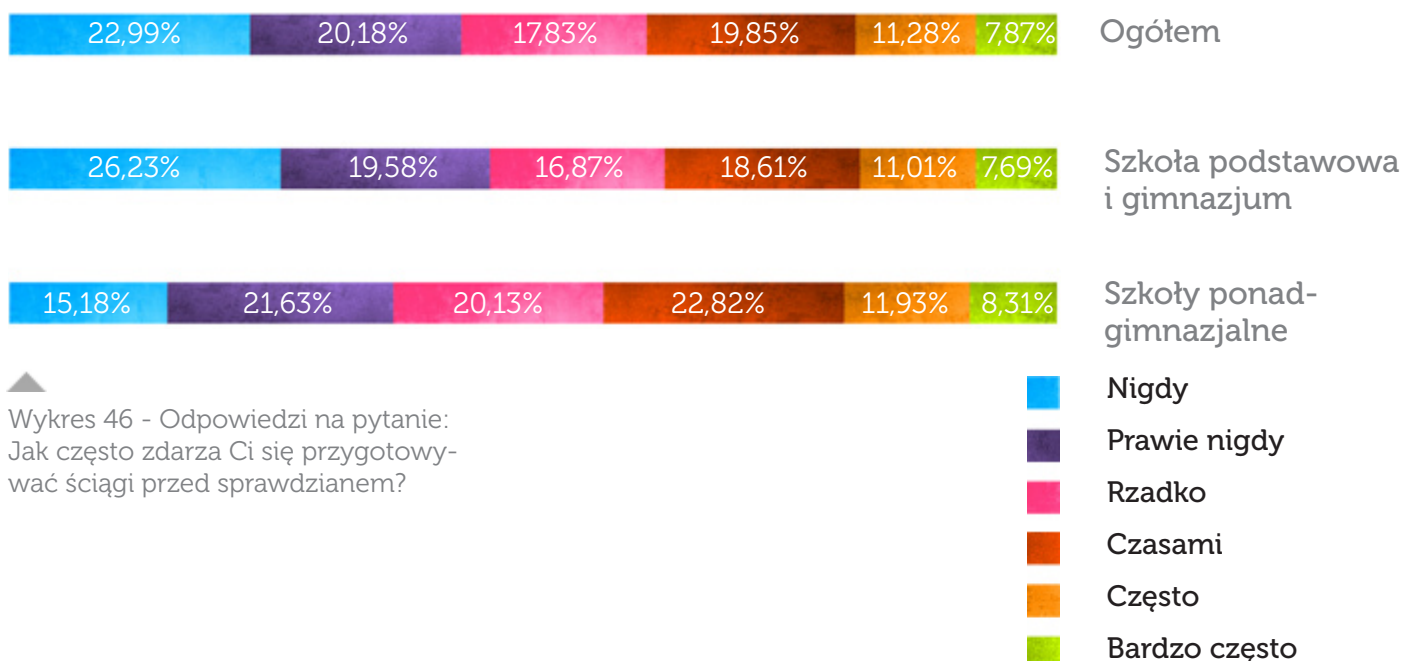

Dlaczego zdarza Ci się podpowiadać koledze/koleżance na sprawdzianie?

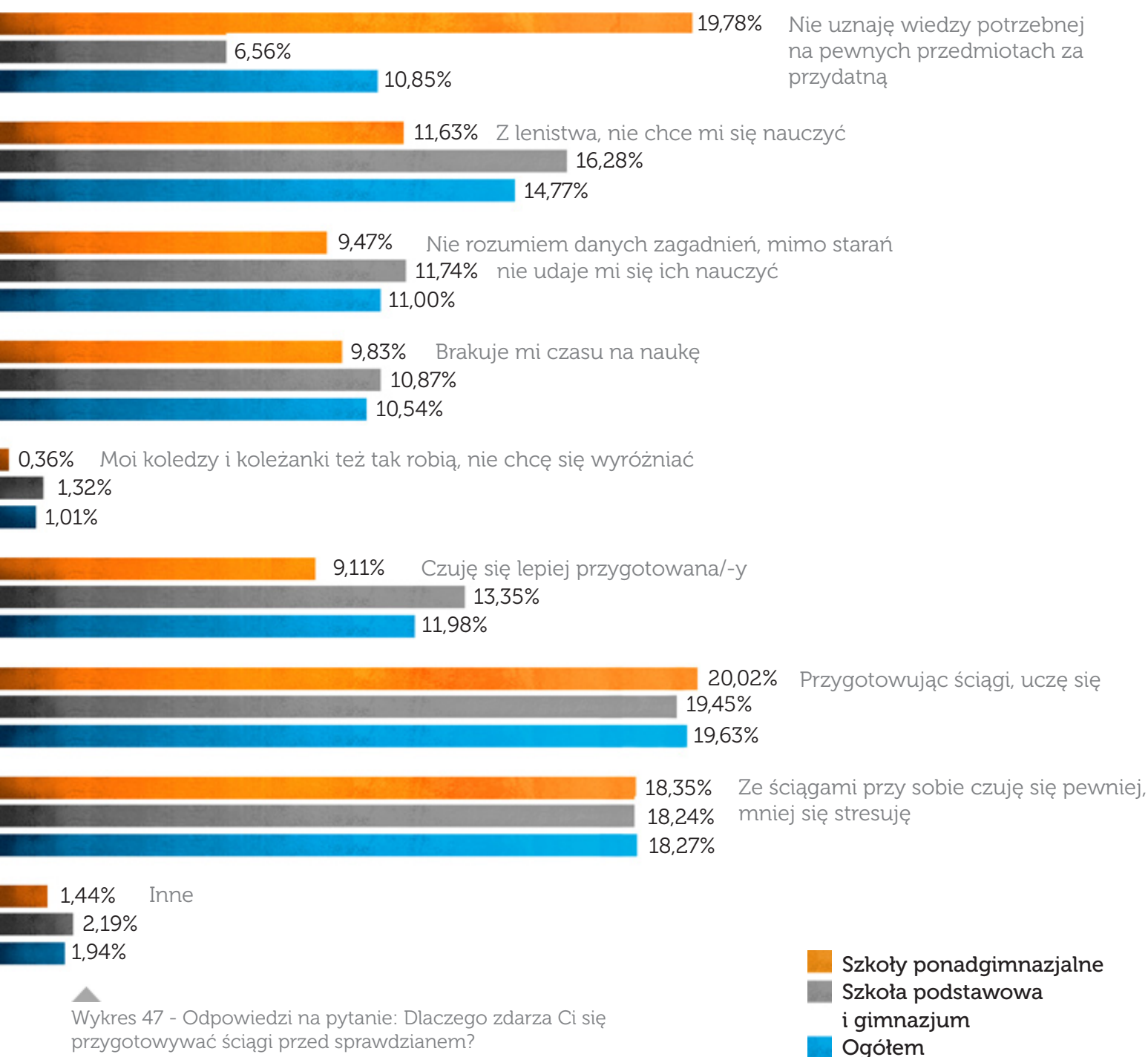

Stosunkowo często zdarza się badanym uczniom podpowiadanie kolegom i koleżankom podczas sprawdzianów. Co ciekawe, tłumaczą to swego rodzaju **normą nakazującą wzajemnie sobie pomagać** i pozwalającą liczyć na to, że nam ta pomoc także zostanie okazana. Złamanie jej może spowodować bycie uznanym za osobę niekoleżeńską („Nie chcę zostać uznana/-u za samoluba...”).

Jak często zdarza Ci się przygotowywać ściągę przed sprawdzianem?

Dlaczego zdarza Ci się przygotowywać ściągę przed sprawdzianem?

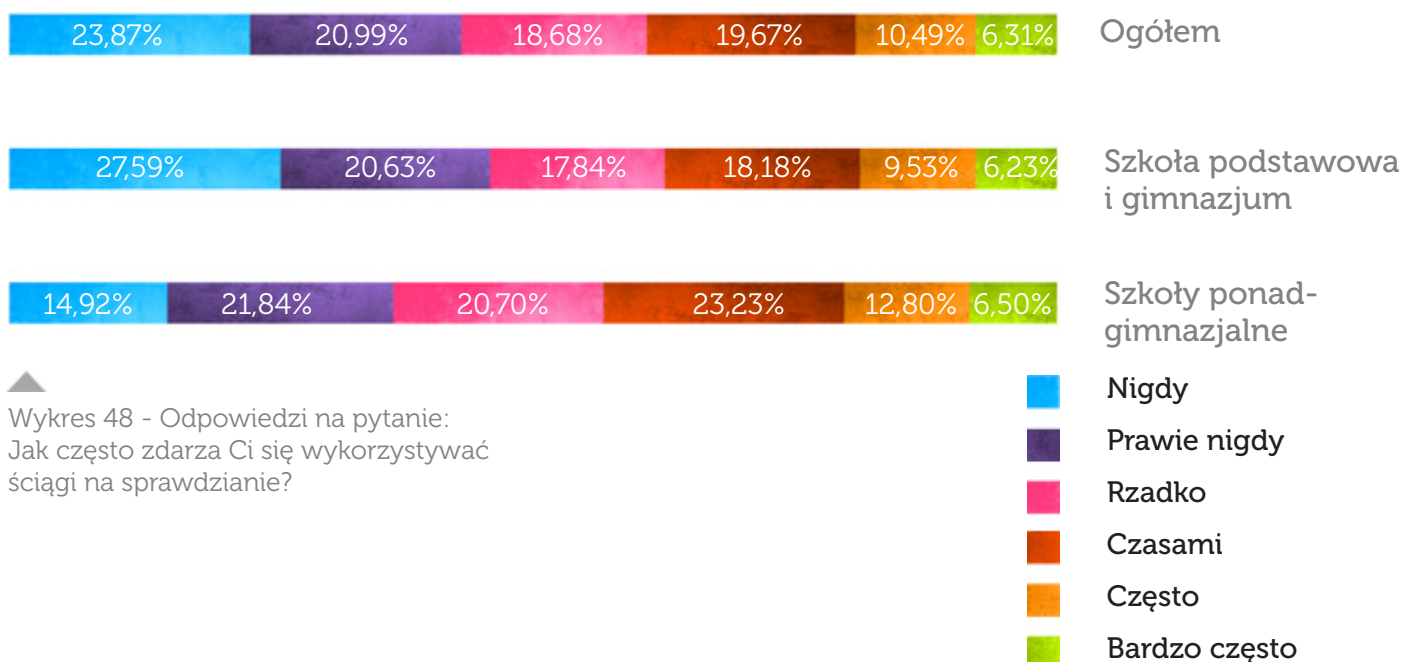

Wykres 47 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego zdarza Ci się przygotowywać ściągę przed sprawdzianem?

W przypadku przyczyn przygotowywania ściąg przed sprawdzianem najczęściej wskazywaną odpowiedzią była ta, że jest to **jeden ze sposobów na naukę**. Niemal tyle samo ankietowanych wskazało, że dzięki temu **czują się pewniej** (prawdopodobnie też uważają, że to poczucie pewności pozwala im spokojniej i lepiej napisać sprawdzian).

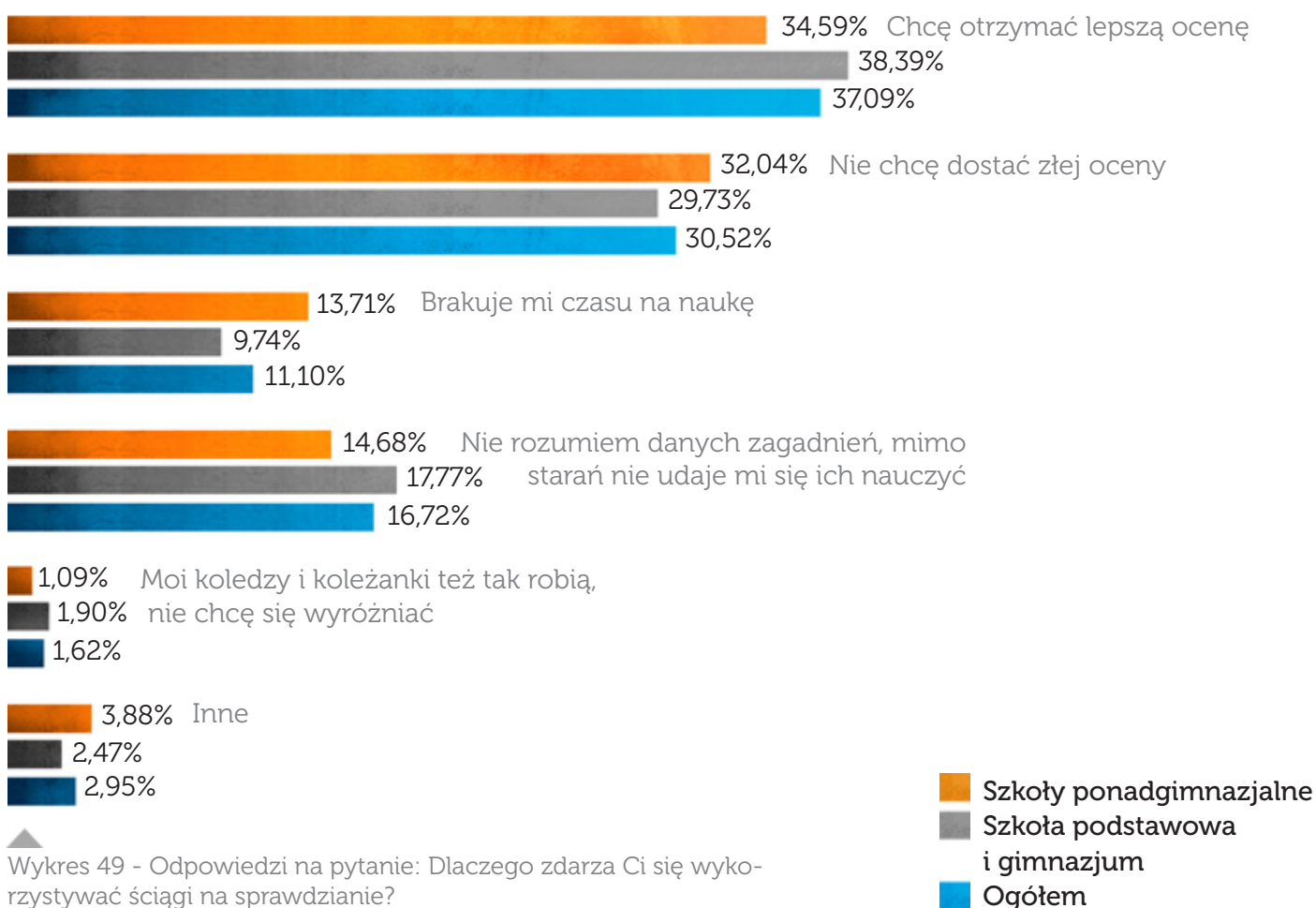
Wyraźna różnica między badanymi grupami wystąpiła przy odpowiedzi „Nie uznaję wiedzy potrzebnej na pewnych przedmiotach za przydatną”. Tu po raz kolejny wyniki pokazały, że ankietowani będący uczniami szkół ponadgimnazjalnych mają **swoistą hierarchię przedmiotów dla nich ważnych** i według niej dzielą swój czas i uwagę, co może skutkować mniejszym przygotowaniem na pewne lekcje i subiektywnie odczuwaną potrzebą przygotowania ściąg.

Jak często zdarza Ci się wykorzystywać ściągę na sprawdzianie?

Wykres 48 - Odpowiedzi na pytanie: Jak często zdarza Ci się wykorzystywać ściągę na sprawdzianie?

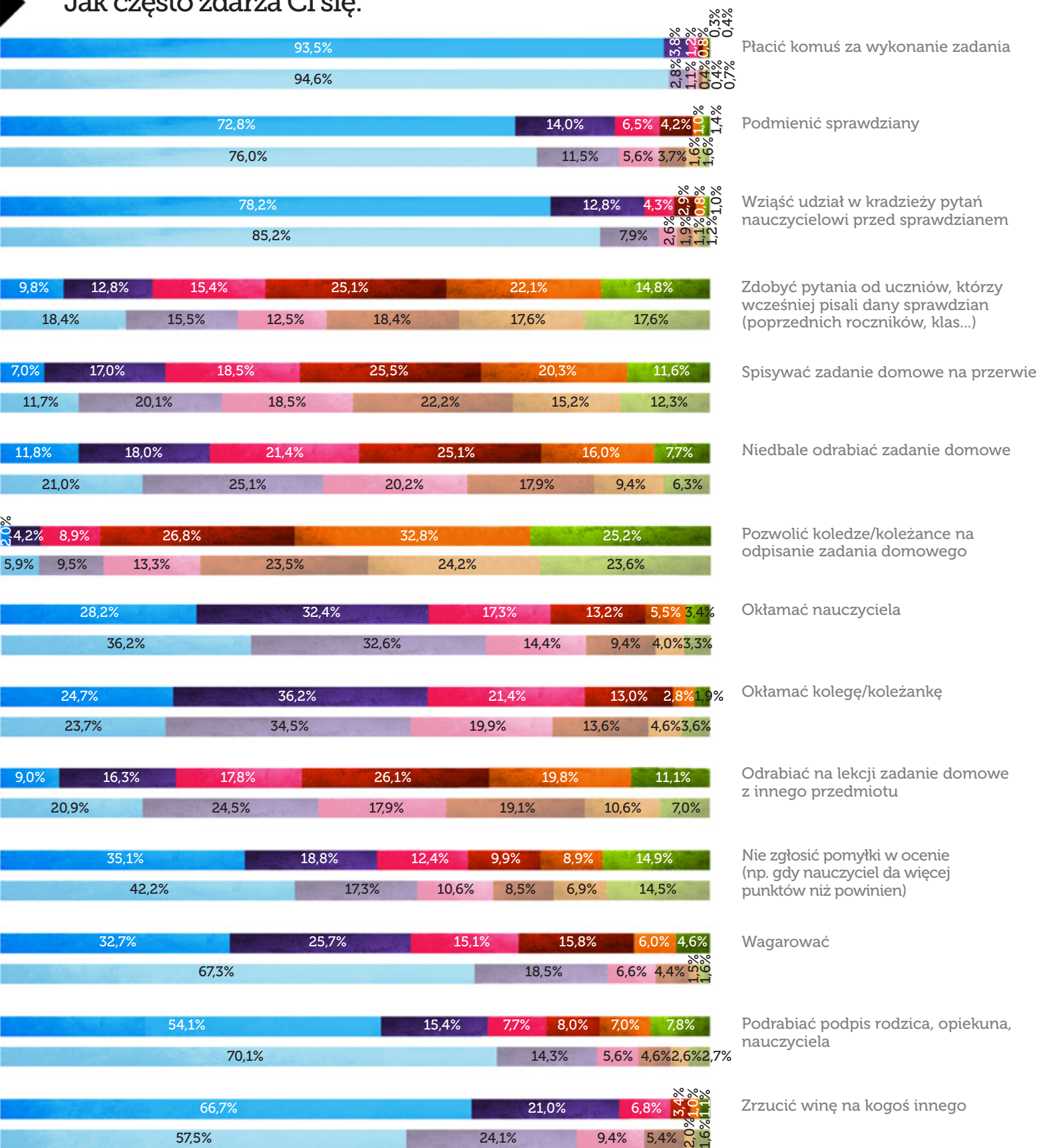
Dlaczego zdarza Ci się wykorzystywać ściągę na sprawdzianie?

Wykres 49 - Odpowiedzi na pytanie: Dlaczego zdarza Ci się wykorzystywać ściągę na sprawdzianie?

Jako przyczynę wykorzystywania ściąg ankietowani najczęściej wskazywali **chęć otrzymania lepszej** lub **uniknięcia złej oceny** i znów **brak zrozumienia danych zagadnień**.

Jak często zdarza Ci się:

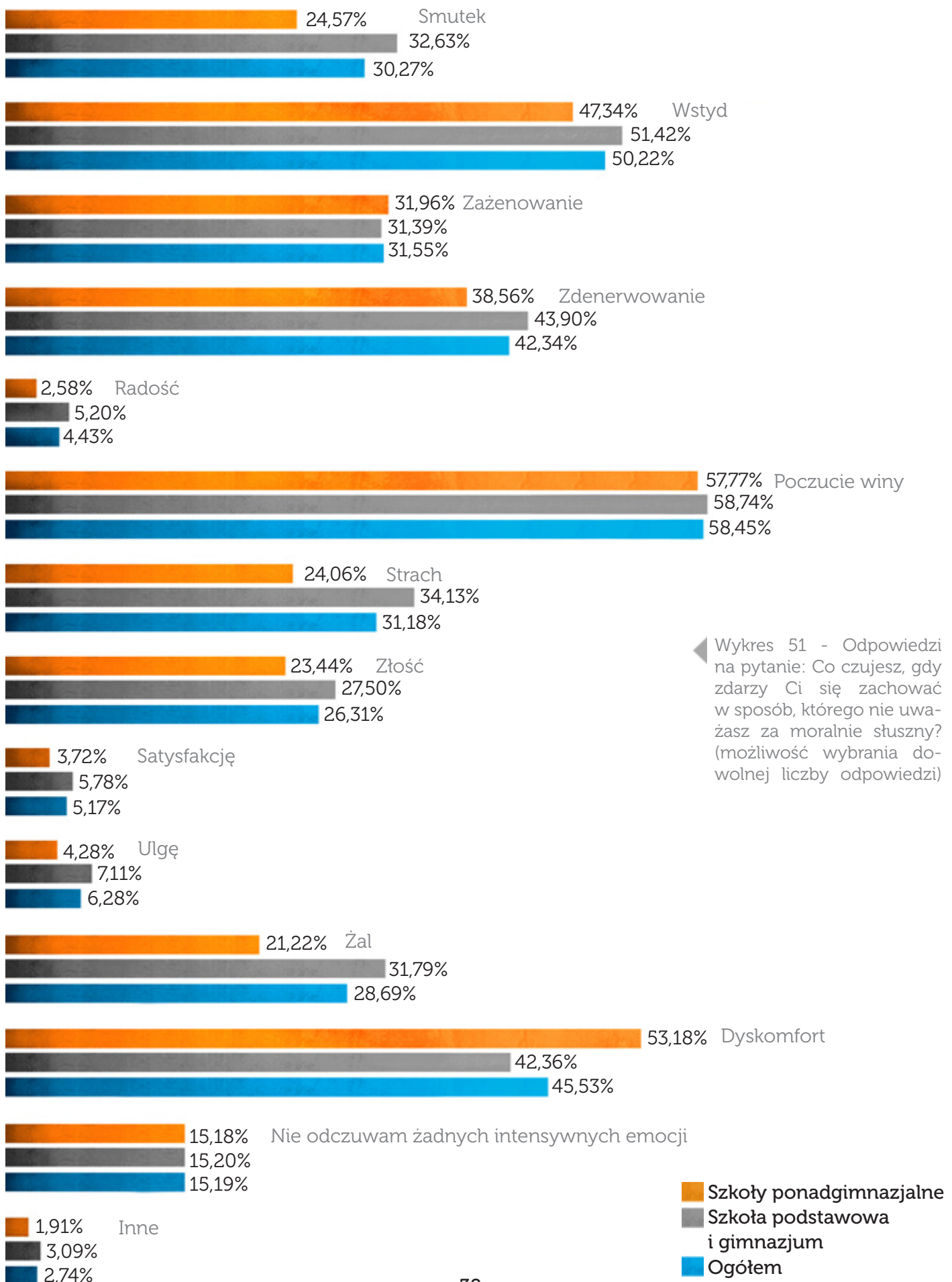

Wykres 50 - Odpowiedzi o częstotliwość zachowań mogących uchodzić za nieuczciwe

 Szkoła podstawowa i gimnazjum
 Szkoły ponadgimnazjalne

 Nigdy
 Bardzo rzadko
 Rzadko
 Czasami
 Często
 Bardzo często

Co czujesz, gdy zdarzy Ci się zachować w sposób, którego nie uważasz za moralnie słuszny?

Odpowiedzi ankietowanych wskazują na to, że konsekwencją nieuczciwych zachowań najczęściej jest **odczuwanie negatywnych emocji**, przede wszystkim poczucia winy, wstydu, zażenowania i zdenerwowania. W prawie połowie przypadków badani odczuwają również **dyskomfort**. Jedyne niewielki procent z nich wskazał na odpowiedzi nawiązujące do uczuć pozytywnych. Można więc wysnuć wniosek, że badani rozumieją, że ich zachowanie jest złe i to właśnie może powodować takie, a nie inne emocje.

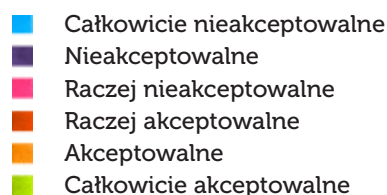
Ciekawym krokiem byłoby przeprowadzenie dodatkowych analiz dotyczących tego, jakie uczucia towarzyszą konkretnym, mogącym być obiektywnie uznanym za niestusne moralnie, zachowaniom. Być może okazałoby się, że część z nich w odczuciu uczniów nie jest nieuczciwa. Przykładem mogłoby być podpowiadanie kolegom i koleżankom na sprawdzianach - często uznawane za formę koleżeńskiej pomocy, a więc coś właściwego i słusznego.

W kolejnym pytaniu proszono o ocenę danego działania pod kątem **akceptowalności** oraz słusności **moralnej**. W tym miejscu postanowiono nieco zmienić treść zadanych pytań w zależności od grupy wiekowej. W związku z tym, że młodsi badani mogli nie być jeszcze do końca zdolni do dobrego różnicowania między słusnością moralną a akceptowalnością danego zachowania ograniczono się w ich przypadku do jednego pytania - o to, na ile jest ono dobre lub złe. W przypadku starszej grupy możliwe już było dokonanie wyżej wymienionego rozróżnienia.

Oceń poniższe zachowania:

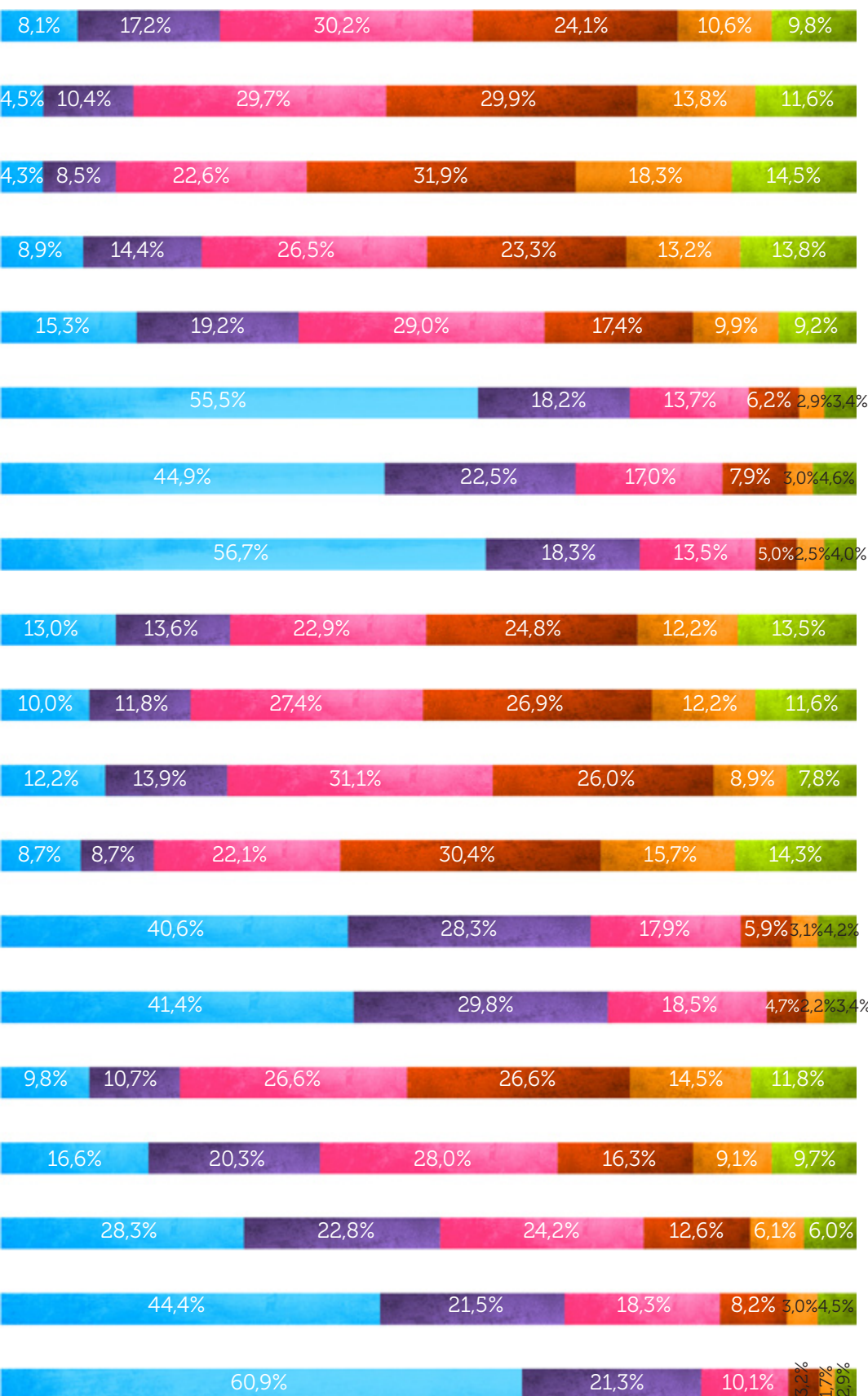

Wykres 52 - Ocena zachowań pod kątem ich akceptowalności - szkoły ponadgimnazjalne

Oceń poniższe zachowania:

Wykres 53 - Ocena zachowań pod kątem ich słuszności moralnej - szkoły ponadgimnazjalne

Korzystanie z gotowych zadań znalezionych w internecie

Zapytanie kolegi/koleżanki o prawidłową odpowiedź na sprawdzianie

Podpowiadanie koledze/koleżance na sprawdzianie

Przygotowanie ściąg przed klasówką

Wykorzystanie ściąg na klasówce

Płacenie komuś za wykonanie zadania

Podmienienie sprawdzianów

Wzięcie udziału w kradzieży pytań nauczycielowi przed sprawdzianem

Zdobycie pytań od uczniów, którzy wcześniej pisali dany sprawdzian (poprzednich roczników, klas...)
Spisywanie zadania domowego na przerwie

Niedbałe odrabianie zadania domowego

Pozwolenie koledze/koleżance na odpiśnięcie zadania domowego

Okłamanie nauczyciela

Okłamanie kolegi/koleżanki

Zrobienie na lekcji zadania domowego z innego przedmiotu

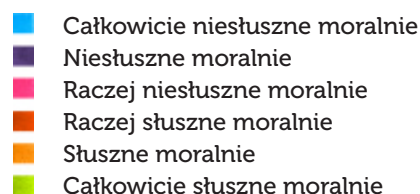
Niezgłoszenie pomyłki w ocenie (np. gdy nauczyciel da więcej punktów niż powinien)

Wagarowanie

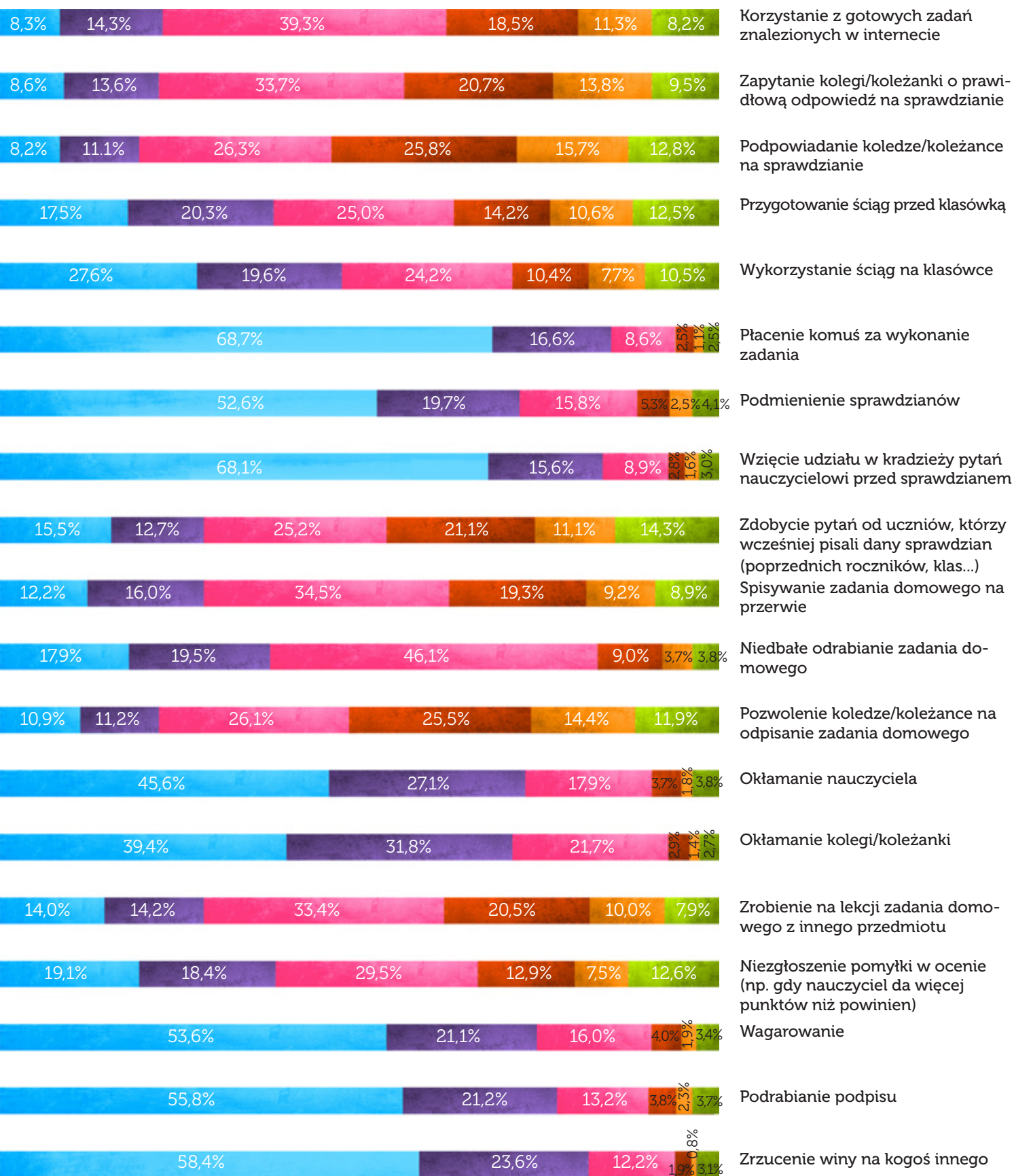
Podrabianie podpisu

Zrzucenie winy na kogoś innego

Zachowania, które w pytaniu o częstotliwość okazały się być najczęstszymi lub najrzadszymi, uzyskiwały potem odpowiednio wysokie i niskie oceny pod kątem akceptowalności i słuszności moralnej. Co ciekawe, **najgorzej w tym względzie oceniane jest zrzucanie winy na kogoś innego.**

Oceń poniższe zachowania:

Z podobnego wykresu dla szkoły podstawowej i gimnazjum wynika, że badani do nich uczęszczający oceniają wymienione zachowania zazwyczaj jeszcze trochę bardziej negatywnie.

■ Bardzo złe
■ Złe
■ Raczej złe
■ Raczej dobre
■ Dobre
■ Bardzo dobre

Wykres 54 - Ocena zachowań pod kątem ich wartości - szkoła podstawowa i gimnazjum

Komentarz eksperta

– dr n. hum. Michał Kaczmarczyk, Fundacja
Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego:

Uczniowie potrafią prawidłowo zdefiniować termin „uczciwość” i mają świadomość jego społecznego znaczenia. Jednocześnie zdecydowana większość badanych przyznaje, że była świadkiem nieuczciwości w szkole. 23,17 proc. ankietowanych (uśredniono odpowiedzi z różnych typów szkół) twierdzi, że spotyka się z oszustwem w tym miejscu często, a 14,42 proc. bardzo często.

Badani postrzegają też jako nieuczciwych swoich rówieśników, choć sami w większości deklarują, że tacy nie są. Wyniki te potwierdzają obiegową opinię, iż w polskich szkołach nieuczciwość jest dość powszechna, a ściąganie i inne podobne patologie to przejaw nie tyle nieuczciwości, co zaradności życiowej.

Coraz liczniejsze wyniki badań oraz wnioski z dyskusji społecznych pokazują, iż Polacy mają liberalny stosunek do kwestii oszustw związanych z praktyką edukacyjną. Jak zauważa Zofia Lisiecka, rozluźnione wzorce moralne, przenoszone do klasy szkolnej, owocują gremialnym praktykowaniem ściągania, przepisywania, kopiowania, podpowiadania z jednej strony i „wybiórczą ślepotą” nauczycieli – z drugiej². Taka postawa sprzyja propagowaniu niewłaściwych standardów etycznych, ale także utrwalaniu bierności, braku samodzielności i kreatywności w realizacji zadań, co wpływa negatywnie na predyspozycje poznawcze i przyszłe kompetencje oraz kwalifikacje uczniów dopuszczających się edukacyjnych patologii (problem późniejszego funkcjonowania w uczciwym społeczeństwie). Konieczne jest więc podjęcie działań służących

zapobieganiu szkolnej nieuczciwości, w tym działań mających na celu **uświadomienie uczniom konsekwencji tego rodzaju zachowań oraz przedstawienie ich negatywnej oceny moralnej.**

Etyka egzaminacyjna cechuje się wyrazistością – łatwo określić jasno i do końca, jak należy czy nie należy postępować, w wypadku tak egzaminatora, jak i ucznia.³ Wyniki badania sugerują jednak, że w wielu placówkach edukacyjnych – mimo powszechności zjawiska nieuczciwości – nie podejmuje się wysiłków na rzecz stworzenia mechanizmów oczyszczających środowisko z podobnych praktyk. Niepokoi deklarowany przez uczniów brak zainteresowania szkoły tą problematyką – aż 67,72 proc. respondentów przyznaje, że w ich miejscu nauki podczas zajęć nie był poruszany temat uczciwości. Z całą pewnością nie jest to sytuacja właściwa. Problematyka przyczyn, rodzajów i konsekwencji oszustw szkolnych winna stanowić przedmiot analiz i dyskusji w ramach lekcji wychowawczych oraz zajęć z etyki lub religii. Kwestie właściwego zachowania w szkole można analizować z uczniami także w inny sposób, posiłkując się metodami aktywizującymi, dramą czy debatą wewnątrzszkolną (np. oksfordzką). Działania te **powinny służyć wychowaniu w uczciwości i podnoszeniu rangi zachowań „fair”**. Jeśli tematyka ta jest marginalizowana, trudno oczekiwać od uczniów, iż nabędą pożądane przez szkołę wzorce moralne, a patologie związane z oszustwami na sprawdzianach itp. zostaną skutecznie wyeliminowane

² Z. Lisiecka, Od redakcji, „Egzamin. Biuletyn Badawczy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej” 2006, nr 6.

³ K. Stróżyński, Egzamin z etyki, „Egzamin. Biuletyn Badawczy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej” 2006, nr 6.

O AUTORACH

Zadane.pl to największy portal social learningowy w Polsce. Jego działanie opiera się na założeniu, że podstawą skutecznej nauki jest zrozumienie. W opracowanym przez twórców serwisu systemie wymiany i wspólnego rozwiązywania zadań, wykorzystywane są specjalnie przygotowane narzędzia ułatwiające tłumaczenie poszczególnych zagadnień, mające na celu zwiększenie efektywności przyswajania nowej wiedzy i umiejętności przez uczniów.

Autorami komentarzy do wyników badania są:

Dr n. hum. Michał Kaczmarczyk

absolwent Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, politolog, filolog, ekspert w dziedzinie marketingu usług edukacyjnych i komunikacji społecznej. Prorektor ds. nauki, dydaktyki i współpracy z otoczeniem społecznym Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu, pracownik naukowy Uniwersytetu Śląskiego. Członek zarządu Fundacji „Humanitas”, ekspert i rzeczoznawca Fundacji Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego. Autor kilkudziesięciu prac naukowych poświęconych m.in. komunikacji społecznej w edukacji i szkolnictwie wyższym.

Michał Borkowski

pomysłodawca i prezes zarządu największego polskiego serwisu social learningowego Zadane.pl, współtwórca serwisów z grupy Odpowiedz.pl.

Serdecznie dziękujemy **Pani Doktor Dorocie Czyżowskiej** z Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego za konsultacje na etapie projektowania badań.

Wszelkie prawa autorskie do niniejszego „Raportu: Uczciwość w szkole” przysługują Zadane.pl Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie. Dane pochodzące z tego Raportu, jak również Raport tak w całości jak i w części mogą być wykorzystywane przez osoby trzecie na własne potrzeby w pełnym zakresie.

Jakiegolwiek rozpowszechnianie, to jest w szczególności publikowanie, cytowanie lub w inny sposób ujawnianie osobom trzecim jest dopuszczalne wyłącznie w odniesieniu do fragmentów Raportu, jak również danych z niego pochodzących (z wyłączeniem Raportu jako całości), wyłącznie pod warunkiem zamieszczenia przy każdym rozpowszechnieniu informacji: „Źródło: Zadane.pl – Raport: Uczciwość w szkole”.